

บทที่ 2

แนวความคิดและการทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษา เรื่อง ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ต่อท้องถิ่น กรณีศึกษา การเกิดขึ้นของตลาดจีนและการตอบสนองของคนในท้องถิ่นเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นั้น ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่า แนวความคิดหลัก 3 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์(Globalization) แนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่น(Local) ในเรื่องท้องถิ่นนิยม(Localism) และท้องถิ่นภิวัตน์(Localization) และแนวความคิดเกี่ยวกับย้ายถิ่นข้ามชาติ(International Migration) ของนักวิชาการบางท่านที่ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมมาจากทั้งเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการช่วยวิเคราะห์และอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้มีความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์(Globalization) แนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่น(Local) ในเรื่องท้องถิ่นนิยม(Localism)และท้องถิ่นภิวัตน์(Localization) และแนวความคิดเกี่ยวกับย้ายถิ่นข้ามชาติ(International Migration)ของนักวิชาการหลากหลายท่าน ซึ่งทำการอธิบายไว้ในลักษณะหรือมุมมองที่แตกต่างกันมาช่วยเป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้ คือ

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization)

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ถือเป็นกระบวนการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัยการเชื่อมโยงทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลก ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้มีพัฒนาการเกิดขึ้นมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงสังคมในยุคปัจจุบัน เพียงแต่ในแต่ละช่วงเวลาอาจมีรูปแบบในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกในลักษณะที่แตกต่างกัน(รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2538: 61-63) ดังนี้คือ ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 การเชื่อมโยงโลกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อาศัยกระบวนการทางการเมืองที่อยู่ในรูปแบบของการล่าอาณานิคมเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่าอาณานิคมตาม

การแพร่ระบาดของความคิดของเหล่าประเทศจักรวรรดินิยม(Imperialism) ที่สะท้อนออกมาให้เห็นในลักษณะความสัมพันธ์ทางการเมืองในรูปแบบของการเป็นเมืองแม่กับอาณานิคมและมักจะตามมาด้วยความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางการค้าในรูปแบบอาณานิคม(Colonial Pattern of International Trade) อันหมายถึง การที่อาณานิคมได้อยู่ในฐานะการเป็นตลาดรองรับสินค้าอุตสาหกรรมจากประเทศเมืองแม่ ในขณะที่เดียวกันก็อยู่ในฐานะการเป็นแหล่งผลิตอาหาร วัตถุดิบ หรือ ทรัพยากรธรรมชาติป้อนประเทศเมืองแม่ด้วย

แต่ในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงยุคปัจจุบันการเชื่อมโยงโลกโดยอาศัยการค้าอาณานิคมถูกลดบทบาทความสำคัญลงไปโดยมิใช่ถือเป็นแบบแผนหลักของกระบวนการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกเข้าด้วยกันภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์อีกต่อไป แต่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว พบว่า การเชื่อมโยงโลกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัยกระบวนการทางด้านเศรษฐกิจ(Economic Integration) ถือเป็นแบบแผนหลักในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลก ที่มีพัฒนาการในตัวของมันเอง กล่าวคือ การเชื่อมโยงด้วยระบบเศรษฐกิจในระยะต้นนั้นได้สะท้อนออกมาให้เห็นในลักษณะของการค้าระหว่างประเทศ การผลิต เพื่อการส่งออก ต่อมาการเชื่อมโยงด้วยระบบเศรษฐกิจได้ขยายตัวออกมาในรูปแบบของการค้าและการลงทุนผ่านบริษัทข้ามชาติ ที่มีเพียงแต่มีบทบาทในการกระจายทุนไปยังส่วนต่างๆ ของโลกเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างส่วนต่างๆ ของโลกเข้าด้วยกันอีกด้วย ซึ่งเราจะสามารถสังเกตเห็นปรากฏการณ์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจนในสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งในโลกยุคปัจจุบันการเชื่อมโยงโลกด้วยระบบเศรษฐกิจมิได้ถูกลดบทบาทลงแต่อย่างใด ในขณะที่กระบวนการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกได้ถูกเร่งรัดให้เกิดเร็วขึ้นและครอบคลุมทุกมุมโลกด้วยกระบวนการเชื่อมโยงผ่านทางเทคโนโลยี(Technological Integration) ที่มีส่วนทำลายพรมแดนทางภูมิศาสตร์และพรมแดนทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีรัฐชาติ(Nation-State) เป็นศูนย์กลาง ด้วยเหตุนี้ การเชื่อมโยงทางด้านเทคโนโลยี จึงกลายเป็นจักรกลสำคัญของกระบวนการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกในยุคสังคมปัจจุบันนี้ที่ส่งผลทำให้โลกถูกย่อท้งทั้งทางด้านพื้นที่(Space) และ เวลา(Time) อีกทั้ง เทคโนโลยียังส่งผลทำให้เกิดปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ขึ้นทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็ว

และภายใต้พัฒนาการการเกิดขึ้นของกระแสโลกาภิวัตน์(Globalization) ที่กำลังขยายครอบคลุมไปทั่วทุกมุมโลกในขณะนี้ จึงนำไปสู่การถกเถียง การให้ความหมาย คำจำกัดความ และการอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ของนักวิชาการหลากหลายท่าน ซึ่งให้แนวความคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ที่แตกต่างกันดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

Kenichi Ohmae (1995) ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงชาวญี่ปุ่น (Chief Executive Officer : CEO) ขององค์กรปฏิรูปและเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีชื่อว่า Heisei และเป็นทีปรึกษาของบริษัทยักษ์ใหญ่ระดับโลกหลายแห่ง ได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงหลายเล่มเกี่ยวกับปรากฏการณ์กระแสโลกาภิวัตน์และหนึ่งในจำนวนนั้นคือ หนังสือ “The End of The Nation State : The Rise of Regional Economies” ที่ตีพิมพ์เมื่อปีค.ศ. 1995 โดยได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ กระแสโลกาภิวัตน์ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้บทบาทของชาติลดน้อยลงไป ในขณะที่เดียวกันกลับเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลทำให้เกิดรูปแบบเศรษฐกิจภูมิภาคขึ้นแทนที่ โดย Ohmae ได้อาศัยการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นผ่าน “I” 4 ตัว คือ การลงทุน(Investment) อุตสาหกรรม(Industry) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) และการบริโภคของแต่ละบุคคล(Individual Consumers) โดยได้ทำการอธิบายถึงรายละเอียดของ “I” ในแต่ละตัวดังนี้คือ

“I” ตัวแรก ก็คือ **Investment** หรือ การลงทุน ซึ่งในกรณีนี้จะหมายถึง เงินทุน ภายใต้สังคมโลกาภิวัตน์ที่ การลงทุนนี้จะไม่ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบๆ เพียงเพราะอุปสรรคทางสภาพภูมิศาสตร์อีกต่อไป เพราะในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะอยู่ภูมิภาคไหนหรือส่วนไหนของโลกก็ตาม หากมีอะไรดึงดูดใจ เหมาะแก่การทำธุรกิจ เงินทุนก็จะเคลื่อนย้ายมาเองและเงินส่วนใหญ่ที่เวลานั้นก็มักจะเป็นเงินในลักษณะ “ส่วนบุคคล” หรือของ “เอกชน” มากกว่าที่จะเป็นของรัฐบาลในขณะที่เมื่อ 10 ปีที่แล้ว เงินทุนหมุนเวียนระหว่างประเทศมักจะเคลื่อนย้ายมาจากรัฐบาลหนึ่งไปสู่อีกรัฐบาลหนึ่ง หรือจากองค์กรทางการเงิน ไปสู่รัฐบาล ยกตัวอย่างกรณีของอเมริกาที่มักมีการนำเอาเงินกองทุนบำนาญ(Pension Fund) หรือ เงินกองทุนประกันสังคม(Social Security Fund) โดยรัฐบาลเป็นผู้จัดการนำเงินเหล่านี้เข้ามาลงทุนในประเทศต่างๆ เป็นต้น ซึ่งกรณีเหล่านี้จะปรากฏให้เห็นอีกในกระแสสังคมโลกาภิวัตน์ เพราะว่า ปัจจุบันเงินส่วนใหญ่ที่ไหลเวียนข้ามพรมแดนประเทศต่าง ๆ นั้น เป็นเงินทุนที่มาจากส่วนของเอกชน โดยที่รัฐบาลไม่จำเป็นต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง หรือถ้ามีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องเป็นหน่วยสุดท้ายของระบบเศรษฐกิจ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภายใต้กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ ส่งผลทำให้รัฐถูกลดอำนาจและบทบาทในการควบคุมเงินทุน เนื่องจากการลงทุน(Investment) ต่อไปจะไม่คำนึงถึงบทบาทอำนาจของรัฐ และพรมแดนที่ขวางกั้น แต่จะคำนึงถึงโอกาสทางธุรกิจมากกว่า ว่าที่ใดมีโอกาสในการเติบโตทางธุรกิจมาก เงินทุนก็จะมีการเคลื่อนย้ายตัวตามไปเอง

“I” ตัวที่สอง **Industry** หรือ อุตสาหกรรม โดย **Ohmae** ได้กล่าวว่า คำนี้ดูเป็นสากลมากกว่าที่เคยเป็นเช่นเมื่อ 10 ปีที่แล้ว ซึ่งในอดีต จะสังเกตเห็นได้ว่า นักธุรกิจทุกคนมักจะคิดในเรื่องของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมร่วมกับรัฐบาล ซึ่งบริษัทต่างๆ จะติดต่อกับรัฐบาลโดยตรง โดยนำเอาทรัพยากร และผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เข้ามาให้แก่รัฐในฐานะ

ผู้เข้าร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นภายในประเทศนั้น อันถือเป็นการกระทำที่พยายามหวังผลในการเจาะตลาดภายในประเทศนั้นๆ ในขณะที่ภายใต้ความเป็นโลกาภิวัตน์ ส่งผลทำให้แบบแผนการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมของกลุ่มนักธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ยุทธวิธีในการร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจระดับนานาชาติในยุคโลกาภิวัตน์ ไม่ได้ถูกกำหนดเงื่อนไขจากเหตุผลของรัฐบาลอีกต่อไป แต่ถูกกำหนดจากความต้องการของตลาด และความจำเป็นในการตอบสนองความต้องการของตลาด โดยตลาดนั้นๆ จะอยู่ที่ไหนก็ได้ อีกทั้งยังเป็นการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยไม่คำนึงว่าทรัพยากรนั้นจะมาจากแหล่งใด ดังนั้นเงินทุนช่วยเหลือจากรัฐบาล และการเรียกเก็บภาษีแบบเก่าที่ตั่งขึ้นมา เพื่อสกัดกั้นการลงทุนในสถานที่หรือกลุ่มประเทศต่างๆ กลับไม่ใช่ประเด็นซึ่งจะเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมของนักธุรกิจอีกต่อไป จะสังเกตเห็นได้ว่า บริษัทจากประเทศตะวันตกได้เริ่มเข้ามาลงทุนดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมในบางส่วนของประเทศจีน และอินเดีย เพราะว่า กลุ่มนักธุรกิจมองเห็นอนาคตที่ดีในการประกอบธุรกิจในพื้นที่นั้น ไม่ใช่เพราะรัฐบาลของประเทศเหล่านั้นเชื่อเชิญ หรือชี้จุดดีในการดำเนินธุรกิจในประเทศเพียงเท่านั้น และเมื่อบริษัทของกลุ่มนักธุรกิจเคลื่อนย้ายบริษัทของตนเองไปลงทุนในพื้นที่ต่างๆ เป็นที่แน่นอนว่า นักธุรกิจดังกล่าวต้องนำเงินทุนเข้ามาลงทุนด้วย แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ บางครั้งนักธุรกิจดังกล่าวก็นำเอาเทคโนโลยี และวิธีการจัดการด้านต่างๆ เข้ามาลงทุนในประเทศนั้นๆ อีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งนี้นักธุรกิจต้องได้รับการยินยอมจากรัฐบาลในประเทศที่เข้าไปทำการค้า การลงทุน แต่เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจของพวกเขาเอง นอกจากนี้พวกเขายังนำอย่างอื่นเข้ามาอีกด้วย ยกตัวอย่างในกรณีของ สหรัฐอเมริกา อาจนำเงินทุนบ้านาญมาใช้โดยมองหาโอกาสดีๆ ในจีน เพื่อหาความเป็นไปได้ในการดำเนินธุรกิจจากตลาดหุ้นเซี่ยงไฮ้

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ในอดีตกลุ่มนักธุรกิจจะเข้ามาดำเนินการประกอบกิจการธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรม ร่วมกับรัฐบาลของประเทศนั้นๆ กลุ่มนักธุรกิจดังกล่าวจะเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนทางด้านปัจจัยการผลิตบางส่วน อาทิเช่น ผู้เชี่ยวชาญและทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต แต่เมื่ออยู่ภายใต้กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ ส่งผลทำให้การดำเนินธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ทำให้เกิดปรากฏการณ์การตัดสินใจที่จะทำการเคลื่อนย้ายโรงงานอุตสาหกรรมไปในประเทศต่างๆ เพียงเพื่อมีเป้าหมาย ในเรื่องของการตอบสนองความต้องการของตลาดหรือกลุ่มผู้บริโภคเท่านั้น โดยไม่สนใจว่า ตลาด หรือ กลุ่มผู้บริโภคจะอยู่ในพื้นที่ไหน และไม่สนใจถึงแหล่งที่มาของทรัพยากรที่ใช้เป็นปัจจัยในการผลิต ดังนั้น กลุ่มนักธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ จึงไม่ได้ให้ความสนใจต่อเงื่อนไขในเรื่องของเงินช่วยเหลือจากรัฐ และ กฎระเบียบที่ใช้ใน

การควบคุมของประเทศที่เข้าไปลงทุน มาเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจในการเข้าไปลงทุนในประเทศต่างๆ อย่างเช่นที่เป็นมาในอดีต

การเคลื่อนไหวทางธุรกิจของทุน (Investment) ในที่นี้จะหมายถึง เงินทุน และ โรงงาน อุตสาหกรรม(Industry) จะง่ายขึ้นหากมี “I” ตัวที่สาม ซึ่งก็คือ **Information Technology** หรือ เทคโนโลยีสารสนเทศ นั่นเอง ซึ่งจะช่วยให้บริษัทต่างๆสามารถดำเนินงานได้ไม่ว่าจะอยู่มุมไหนของโลก โดยไม่ต้องสร้างระบบการดำเนินงานหรือวิธีการทำงานขึ้นมาใหม่ทั้งหมดในประเทศต่างๆที่บริษัทเข้าไปดำเนินงานอยู่ ตัวอย่างเช่น วิศวกรที่ทำงานใน โอซาก้า(Osaka) สามารถควบคุมการทำงานในโรงงานที่อยู่ในประเทศจีนอย่างเมืองต้าเหลียน(Dalian)ได้โดยง่าย นักออกแบบผลิตภัณฑ์ใน โอเรกอน(Oregon)ก็สามารถควบคุมการทำงานของโรงงานทั่วทั้งเอเชียแปซิฟิกได้ เป็นต้น ดังนั้นอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ หรือการสร้างพันธมิตรย่อมลดน้อยลง นอกจากนี้การเข้าไปดำเนินธุรกิจในประเทศต่างๆของกลุ่มนักลงทุน ไม่จำเป็นต้องมีการโยกย้ายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ หรือแม้กระทั่งกลุ่มคนทำงานก็ไม่ต้องได้รับการอบรมเพียงแต่มีระบบการจัดการ การทำงานทุกอย่างก็สามารถทำได้ทุกที่ ทุกเวลา

“I” ตัวสุดท้าย ตัวที่ 4 ก็คือ **Individual Consumers** หรือการบริโภคของแต่ละบุคคล ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดขึ้นในกระแสสังคมโลกาภิวัตน์นั้น ส่งผลทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงตัวสินค้าได้ด้วยตนเอง โดยสามารถสั่งซื้อสินค้าและจ่ายเงินผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ ผู้บริโภคที่คำนึงถึงเรื่องการเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากประเทศต่างๆ เพียงเพราะเกี่ยวข้องกับทางเชื้อชาติ หรือเพราะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงมีจำนวนน้อยลงมากในยุคนี้ นอกจากนี้ยังพบว่า บทบาทของรัฐในการกำหนดเงื่อนไขสำหรับการบริโภคสินค้าของประชาชนภายในประเทศก็ลดน้อยลงด้วย ดังนั้นผู้บริโภคในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ จึงมีเหตุผลในการเลือกสินค้าที่เน้นในเรื่องของการมองหาสิ่งที่ดีที่สุด และถูกที่สุด โดยไม่คำนึงถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ว่าจะผลิตมาจากที่ไหน แต่ในขณะเดียวกันพบว่า กระแสโลกาภิวัตน์ก็ทำให้เกิดสภาวะการคล้ายคลึงกันในการเลือกซื้อสินค้าในลักษณะเดียวกันของกลุ่มผู้บริโภค ที่เราเรียกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ว่า แฟชั่น หรือ คลาคนิยม หรือ กระแสนิยม

เพราะฉะนั้น **Ohmac** จึงได้ทำการสรุปว่า เมื่อนำ “I” ทั้ง 4 ตัว มาทำการพิจารณารวมกันแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลทำให้ (I) ทั้ง 4 ตัว มีคุณสมบัติที่เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือ “การเป็นสิ่งที่สามารถเคลื่อนย้ายได้” ซึ่งทำให้การดำเนินธุรกิจสามารถกระทำได้ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก เพียงแค่ตั้งปัจจัยการผลิตที่จำเป็นสำหรับการทำการค้าการลงทุนมาไว้ด้วยกัน โดยไม่จำเป็นต้องมองหา “ตัวกลาง” ในด้านการเป็นตัวช่วยหาปัจจัยการผลิต

หาช่องทางในการระบายสินค้า เป็นต้น เพราะในตลาดการค้าโลกที่ใช้ยุทธวิธีการค้าแบบ 4 “I” สามารถทำทุกอย่างได้เอง โดยที่รัฐชาติไม่จำเป็นต้องมีหน้าที่ใดๆในตลาดการค้าโลก และหากเกิดปัญหาขึ้นก็มักจะมีทางแก้ไขได้ โดยที่ไม่ต้องให้รัฐชาติเข้าแทรกแซง ดังที่สามารถพบเห็นได้ในสังคมยุคปัจจุบันที่ ระบบเศรษฐกิจสามารถดำเนินได้อย่างลื่นไหล คล่องตัว เพราะว่าไม่มีการแทรกแซงจากรัฐ

ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถทำการสรุปแนวความคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ของ **Ohmae** ได้ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้ “ I” ทั้ง 4 ตัว คือ การลงทุน(Investment) อุตสาหกรรม (Industry) เทคโนโลยีสารสนเทศ(Information Technology) และการบริโภคของแต่ละบุคคล (Individual Consumers) มีสถานะที่สามารถเคลื่อนย้ายไปมาได้ในแต่ละพื้นที่ หรือ อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้การดำเนินธุรกิจสามารถดำเนินการได้ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก นอกจากนี้ยังถือเป็นกระบวนการที่ส่งผลทำให้พรมแดนของรัฐชาติหายไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง

ในขณะที่ **รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2538, หน้า 63-79)** ได้กล่าวถึง กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ว่าถือเป็นกระบวนการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัยการเชื่อมโยงทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลก ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้มีพัฒนาการเกิดขึ้นมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงสังคมในยุคปัจจุบัน เพียงแต่ในแต่ละช่วงเวลาอาจมีรูปแบบในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของโลกในลักษณะที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังถือเป็นกระแสโลกที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาขึ้น โดยส่งผลทำให้เกิด

1. องค์กรเหนือรัฐ(Supra National Organization) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ หนึ่ง องค์กรเหนือรัฐที่ทำหน้าที่เป็นโลกบาล ได้แก่ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ธนาคารโลก(World Bank) และองค์การการค้าโลก(World Trade Organization: WTO) สอง บริษัทข้ามชาติ(Multinational Corporations: MNCs) โดยองค์กรเหนือรัฐดังกล่าวได้มีบทบาทและอิทธิพลในกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจภายในประเทศมากกว่ารัฐบาลของรัฐนั้นๆ

2. เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิต ที่ทำให้ความสำคัญของภาคเกษตรกรรมลดลง ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีความสำคัญมากขึ้นในขณะเดียวกัน ได้มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนในการผลิตจากการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น(Labour Intensive

Production) ไปสู่การผลิตที่ใช้ทุนอย่างเข้มข้น(Capital Intensive Production) และอาจก้าวไปสู่การผลิตที่ใช้ความรู้เข้มข้น(Knowledge-Intensive Production)

3. เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยทางการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งทุน(ทุนย่อมหลั่งไหลจากที่ซึ่งให้ผลตอบแทนในอัตราต่ำไปสู่ที่ซึ่งให้อัตราผลตอบแทนสูง) และแรงงาน ซึ่งในความเป็นจริง การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตก่อให้เกิดปัญหาดังต่อไปนี้ คือ ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค เกิดสภาวะขาดแคลนแรงงานภายในประเทศ และก่อให้เกิดกระบวนการเข้ามาของแรงงานต่างชาติ ซึ่งอยู่ในฐานะของการเป็นแรงงานไร้ฝีมือ

4. เกิดสภาวะที่เรียกว่า “ประชาชาติมั่งคั่ง ประชาชนยากจน” สืบเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ถือเป็นกระบวนการพัฒนาที่เกี่ยวประโยชน์ให้แก่คนกลุ่มน้อยในขณะที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยังคงถูกทอดทิ้ง

5. เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “รัฐประชาชาติ(Nation - State) สิ้นความหมาย หรือเกิดสภาวะที่ไร้พรมแดน(Borderless World)” และกำลังพัฒนาไปเป็นรัฐภูมิภาค(Regional State) ซึ่งได้แสดงออกมาในรูปของการพยายามจัดตั้งเขตเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เพื่อขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

6. เกิดการกระจายอำนาจ(Decentralization) กระแสโลกาภิวัตน์จะเป็นตัวกดดันให้การกระจายอำนาจกลายเป็นเรื่องจำเป็นที่รัฐต้องกระทำ

7. เกิดจักรวรรดินิยมทางด้านวัฒนธรรม(อเมริกา) ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

8. เกิดการขยายตัวทางการศึกษาในลักษณะตะวันตก(Westernization of Education)

9. เกิดความเป็นสากลทางด้านภาษา ซึ่งความเป็นสากลทางด้านภาษาขึ้นอยู่กับกรณีอำนาจทางการเมือง และ เศรษฐกิจระหว่างประเทศของภาษานั้นๆ

10. เกิดการขยายตัวของลัทธิบริโภคนิยม(Consumerism) กระแสโลกาภิวัตน์ได้ผลักดันให้ลัทธิบริโภคนิยมขยายตัว สังเกตได้จากประชาชนในโลกที่สามพากันเลียนแบบการบริโภคของประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้ว(Demonstration Effect)

11. เกิดการทำลายจริยธรรมในการทำงาน(Work Ethics) เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระแสที่ทำให้คนในสังคมแสวงหาแต่ความมั่งคั่งอย่างไร้ขอบเขตโดยมิได้คำนึงถึงมาตรฐานทางจริยธรรมในสังคม

12. เกิดสภาวะที่เรียกว่า สรรพสิ่งกลายเป็นสินค้า(Commodification) เนื่องจากถูกผลักดันโดยพลังทุนนิยมโลกที่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจาก การแลกเปลี่ยนสิ่งของกับ

สิ่งของ (Barter Economy) มาเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Exchange Economy) มากขึ้น

13. เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์จากความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มาเป็น ความสัมพันธ์เชิงสัญญา (Contractual Relationship) มากขึ้น

14. เกิดการล่มสลายของวัฒนธรรมชุมชน เนื่องจากกระบวนการพัฒนาภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ได้เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม และเน้นการพัฒนาเมืองมากกว่า ชนบท จึงเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การเคลื่อนย้ายของแรงงานจากชนบทสู่เมืองเป็นจำนวนมาก ที่ส่งผล ทำให้ความเป็นชุมชนหรือความเป็นครอบครัวที่มีวัฒนธรรม เอกลักษณะของตัวเองล่มสลายหรือ แดกสลายไป

15. เกิดความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคม อาทิเช่น ความขัดแย้งอันเกิดจากการ แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ อันเป็นปัญหาที่เกิดจากการอพยพ หรือการเคลื่อนย้ายเข้ามาของแรงงานต่างชาตินำเข้าเข้ามาแย่งงานของแรงงานไร้ฝีมือภายในประเทศ จาก สภาวะปัญหาดังกล่าวจึงนำไปสู่การเพิ่มขึ้นขององค์กรเอกชน (NGOs) และบทบาทขององค์กร เอกชน (NGOs) ในการเข้ามาไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น

เช่นเดียวกับ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2538, หน้า 155-165) ที่มองว่า กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของทุนและแรงงาน(แรงงานมีฝีมือ) ที่นำไปสู่การเกิดการ ลึกคั่งในสังคม เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มให้ประโยชน์กับทุนและแรงงานมีฝีมือ มากกว่าในกรณีของแรงงานไร้ฝีมือ อีกทั้งกลุ่มผู้มีทุนและกลุ่มผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านหรือกลุ่ม ผู้มีการศึกษาดีเท่า่นั้น ที่จะได้อำนาจและความร่ำรวยเพิ่มขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ในขณะที่กลุ่มผู้ไม่มี ทุนและขาดการศึกษาจะมีโอกาสน้อยกว่า ยิ่งกว่านั้น กระแสโลกาภิวัตน์(Globalization) ก่อให้เกิด การบุกทะลวงของทุนไปสู่ส่วนต่างๆ ของโลกนั้น ย่อมส่งผลทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มคนต่างๆ ที่ลึกคั่งกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีทุนและผู้ที่มีทักษะการศึกษาดี จะสามารถปรับตัวให้ได้รับผลประโยชน์ จากขบวนการ โลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว แต่สำหรับผู้ไม่มีทุน ผู้ไร้การศึกษา จะตกอยู่ในฐานะผู้ เสียเปรียบในลักษณะของการถูกเอาเปรียบและถูกยึดพื้นที่อย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่น ขบวนการ แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน และป่าไม้ในเขตชนบทโดยเกิดจากแรงผลักดันของกลุ่มทุนที่ ผนึกกำลังกันทั้งทุนภายในและทุนต่างประเทศ ประกอบกับความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ นอกจากนี้ ผาสุก ยังได้ทำการอธิบายถึงผลของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์การ แดกขั้วในสังคมที่สำคัญอยู่ 3 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. เกิดการแตกขั้วอย่างรุนแรงระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องจากกระแสโลกาภิวัตน์
2. ผู้ที่ได้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ ยอมรับในสิ่งใหม่ๆ ทางวัตถุที่มีลักษณะเป็นสากล เช่น วิถีชีวิต การกินอยู่ การครองชีพ การแต่งตัว แบบแผนการบริโภค เป็นต้น มาใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตในขณะที่ผู้เสียประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มหันเข้าหาสิ่งที่เป็น “ท้องถิ่น” ของตนเอง(Localism) ซึ่งถือเป็นวิธีการตอบโต้กับการแผ่ขยายของอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จากขบวนการโลกาภิวัตน์ ดังนั้น จะสังเกตได้ว่า ขบวนการโลกาภิวัตน์พยายามทำให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในทางวัตถุ ในขณะที่ผู้เสียประโยชน์พยายามสร้างแรงต่อต้านโดยวิธีการพัฒนาที่เน้นถึงการ “ความหลากหลาย” ของแต่ละกลุ่มให้เดิมมากยิ่งขึ้น
3. แนวโน้มที่ภาครัฐจะผนึกกำลังกับทุนและแรงงานที่มีระดับการศึกษาดีในระดับประเทศ และระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการมีผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้น ในขณะเดียวกัน กลับพบว่า กลุ่มผู้อยู่ในฐานะเสียผลประโยชน์หรือกลุ่มผู้ถูกเอาเปรียบได้แก่ แรงงานไร้ฝีมือ ชาวนาชาวไร่รายย่อย สตรีที่มีการศึกษาน้อย ไม่มีการผนึกกำลังกันทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ เนื่องด้วยนโยบายของรัฐบาลและกรอบกฎหมายของประเทศต่างๆ ไม่เอื้ออำนวย

แต่สำหรับ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2544, หน้า 96-107) ได้กล่าวถึงกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่ง ชัยอนันต์ ได้ใช้คำว่า “กระแสโลกาภิวัตน์” ว่า ทำให้เกิดภาวะพึ่งพิงอิงกัน(Interdependence) และความเกี่ยวเนื่องกัน(Interconnectedness) เพิ่มมากขึ้น โดยที่ระบบอุปถัมภ์ระหว่างรัฐที่มีภาวะพึ่งพาอาศัย (Dependence) และมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ และผู้รับความอุปถัมภ์(Patron-Client) ได้หมดหรือแปรเปลี่ยนสภาพลงไป ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามเย็น เนื่องด้วยการมีการจัดระเบียบโลกใหม่ที่มีวาระสำคัญ คือ การให้กลไกทางการตลาดเป็นแรงผลักดันที่ก่อให้เกิดเสรีทางการค้า การเงิน และการลงทุนในลักษณะที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งด้านการผลิต คุณภาพของสินค้าและบริการ การรักษาสິงแวดล้อม การปกครองที่ดี และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้วยเหตุนี้จากกล่าวได้ว่าระบบโลกาภิวัตน์ได้มีลักษณะพิเศษ คือ การมีระบบทุนนิยมเสรีที่อาศัยกลไกตลาดเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความก้าวหน้า ความสมบูรณ์พูนสุขให้แก่คนในสังคม ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบกับสภาพสังคมในอดีตที่ให้ความสำคัญแก่บทบาทของรัฐในการดูแลควบคุมเหนี่ยวรั้ง พลังของกลไกการตลาดเพื่อประโยชน์สุขของคนในสังคม โดยถือเป็นแนวความคิดที่แตกต่างจากสภาพสังคมในยุคปัจจุบันหรือโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่พยายามนำเอากลไกตลาดมาใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ

สูงสุดในการพัฒนาประเทศ โดยพยายามลดบทบาทของรัฐในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้น้อยที่สุด

นอกจากนี้ **ชัยอนันต์** ยังได้อธิบายต่อไปอีกว่า ระบบโลกาภิวัตน์ที่มีตลาดและกลไกตลาดเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ที่มีผลทำให้ปัจจัยด้านการตลาด (อุปสงค์-อุปทาน) กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ในการพัฒนาของรัฐ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า รัฐประชาชาติ(Nation-State) กำลังกลายเป็นรัฐตลาด(Market-State) ในขณะที่แต่เดิมรัฐจะมีบทบาทหรือหน้าที่ใน 3 มิติ คือ มิติทางด้านความมั่นคง มิติทางการพัฒนา และมิติทางการมีส่วนร่วม โดยในแต่ละส่วนอาจมีมากน้อยผสมกันไป แล้วแต่สถานการณ์ที่รัฐ เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งลักษณะความหมายทั้ง 3 มิติของรัฐ ถือเป็นเหตุผลที่ใช้ในการอธิบายถึงความจำเป็นในการมีรัฐ แต่เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์เริ่มก่อและขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหรือหน้าที่ของรัฐ จากบทบาทของรัฐที่คำนึงถึงในแง่ของความเป็นชาติ มาเป็นบทบาทของรัฐที่คำนึงถึงในแง่ของความเป็นตลาด โดยที่ เหตุผลทางการตลาดเริ่มทวีความสำคัญและมีน้ำหนักมากขึ้นกว่าเหตุผลด้านอื่นๆ คือ มากกว่าเหตุผลทางด้านความมั่นคง เสถียรภาพทางการเมือง การพัฒนาประเทศหรือการมีส่วนร่วม ในขณะที่เหตุผลอื่นๆ เหล่านี้ กลับมีหน้าที่ในการเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมเหตุผลทางการตลาด และด้วยการดำเนินนโยบายของรัฐภายใต้แนวคิด และวิธีการทางการตลาดนี้ รัฐจึงมีความคิดว่าการบริการของรัฐ อันถือเป็นหน้าที่ของรัฐนั้น ควรเป็นการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงและเร่งด่วนของลูกค้า(ประชาชน)ให้มากที่สุด โดยที่คุณภาพของการบริการนี้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของลูกค้า(ประชาชน) ซึ่งต้องการการบริการที่มีคุณภาพ รวดเร็ว สะดวก และหากเป็นไปได้ควรมีราคาที่ไม่แพง นอกจากนี้รัฐยังต้องทำหน้าที่ในการเป็นคู่แข่งทางการค้ากับรัฐอื่นๆ เนื่องจากการดำเนินนโยบายของรัฐภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์มีเป้าหมายในการทำให้ประเทศมีขีดความสามารถทางการแข่งขันสูงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในแต่ละกิจกรรม

ภายใต้การให้แนวความคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ของนักวิชาการทั้ง 4 ท่าน ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้วนั้น จะสังเกตเห็นได้ว่า นักวิชาการทั้ง 4 คน มีแนวความคิดที่เหมือนกันในเรื่องโลกาภิวัตน์ทำให้พรมแดนของรัฐลดความสำคัญหรือขาดหายไปทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ อีกทั้งยังทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของปัจจัยการผลิตไปยังที่อื่นๆ แต่จะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันในการอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยที่ **Ohmae** จะเป็นนักวิชาการที่ไม่ได้มองถึงพัฒนาการการเกิดขึ้นของกระแสโลกาภิวัตน์ว่าเริ่มเกิดขึ้นมาจากจุดใด ซึ่งมีความแตกต่างไปจาก **รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์** ที่ให้ความสำคัญในการอธิบายถึงพัฒนาการของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นว่ามีการเกิดขึ้นมาเมื่อใดและมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบอย่างไรบ้างในแต่ละ

ระยะเวลา ในขณะที่ **Ohmae** จะให้น้ำหนักและให้ความสำคัญกับการอธิบายถึงปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ผ่าน “ I ” ทั้ง 4 ตัว คือ ทุน(Investment) ที่มองว่าการลงทุน(ในที่นี้จะหมายถึง เงินทุน) สามารถเข้าไปทำการลงทุนในประเทศใดก็ได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงพรมแดนของชาติ อุตสาหกรรม(Industry) เกิดการเคลื่อนย้ายของโรงงานอุตสาหกรรมโดยมีเป้าหมายหลักในการตัดสินใจ ก่อนที่จะเข้าไปลงทุนในประเทศต่างๆ คือ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค โดยไม่คำนึงว่า ตลาดหรือผู้บริโภคจะอยู่ที่ไหน อีกทั้งยังไม่สนใจว่าทรัพยากรที่ใช้เป็นปัจจัยในการผลิตของ โรงงานอุตสาหกรรมจะมาจากที่ไหน เทคโนโลยีสารสนเทศ(Information Technology) มีส่วนในการช่วยให้การดำเนินธุรกิจสามารถกระทำได้ทั่วโลก และความเป็นปัจเจกของผู้บริโภค(Individual Consumers)ว่าเป็นตัวการที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้การดำเนินธุรกิจสามารถดำเนินการได้ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก และเป็นตัวการที่ทำให้พรมแดนของรัฐทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจขาดหายไป ซึ่งการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ **Ohmae** ได้ใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว อีกทั้งยังเป็นกลุ่มประเทศที่มีระบบการเมืองในลักษณะประชาธิปไตยมาช่วยในการอธิบายถึงโลกาภิวัตน์ ส่งผลทำให้แนวความคิดของ **Ohmae** ยังมีความขาดหายไปในการให้รายละเอียดที่ชัดเจนในเรื่องการไร้พรมแดนของรัฐทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในรัฐที่ยังด้อยการพัฒนาและมีระบอบการเมืองแบบผูกขาดโดยรัฐ ว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยใดบ้าง และรัฐมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองอย่างไรให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งต่างจาก **ชยอนันต์ สมุทวณิช** ที่พยายามทำการอธิบายถึงบทบาทของรัฐในกระแสโลกาภิวัตน์ (ที่มีตลาดและกลไกตลาดเป็นตัวขับเคลื่อน)ว่ามีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นรัฐชาติที่เคยมีบทบาทใน 3 มิติ คือ มิติทางด้านความมั่นคง มิติทางการพัฒนา และมิติทางการมีส่วนร่วมในอดีต มาเป็นรัฐตลาดในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการนำปัจจัยด้านการตลาด(อุปสงค์-อุปทาน) มาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการพัฒนาของชาติ

นอกจากนี้ แนวความคิดของ **Ohmae** ยังขาดหายในการอธิบายถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทางด้านสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่วนใหญ่ **Ohmae** จะเน้นและให้ความสำคัญในการอธิบายถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์มากกว่าทางด้านสังคม ซึ่งแตกต่างจาก **รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์** ที่พยายามสะท้อนให้เห็นถึงพรมแดนของรัฐชาติทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจได้ขาดหายไปภายใต้กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ และ **ผาสุก พงษ์ไพจิตร** ที่พยายามสะท้อนให้เห็นถึงการเกิดสภาวะการถักถักทางสังคมหรือการแตกขั้วทางสังคม ระหว่างผู้ได้ประโยชน์กับผู้เสียประโยชน์ ภายใต้กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ ที่มองเห็นว่า ผู้ที่มีทุน และผู้ที่มีทักษะการศึกษาคดี จะสามารถปรับตัวให้ได้รับ

ผลประโยชน์จากขบวนการโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว แต่สำหรับผู้ไม่มีทุน ผู้ไร้การศึกษา จะตกอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบในลักษณะของการถูกเอาเปรียบ ซึ่งส่งผลทำให้ผู้ที่ได้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ ยอมรับในสิ่งใหม่ๆ ทางวัตถุที่มีลักษณะเป็นสากล เช่น วิถีชีวิต การกินอยู่ การครองชีพ การแต่งตัว แบบแผนการบริโภค เป็นต้น มาใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้เสียประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ก็มีแนวโน้มหันเข้าหาสิ่งที่เป็ “ท้องถิ่น” (Local) ของตนเองซึ่งถือเป็นวิธีการตอบโต้กับการแผ่ขยายของอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จากขบวนการโลกาภิวัตน์ ดังจะสังเกตได้ว่า ในขณะที่ขบวนการโลกาภิวัตน์พยายามทำให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในทางวัตถุ แต่ผู้เสียประโยชน์ก็พยายามสร้างแรงต่อต้านโดยวิธีการพัฒนาที่เน้นถึงการ “ความหลากหลาย”(Diversity) ของแต่ละกลุ่มให้เกิดมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ในงานวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเรื่องผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อท้องถิ่น กรณีศึกษา การเกิดขึ้นของตลาดจีนและการตอบสนองของคนในท้องถิ่น เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนี้ จึงได้นำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ของ **Ohmae** ที่ทำการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นผ่าน “ I ” ทั้ง 4 ตัว คือ ทุน (Investment) อุตสาหกรรม (Industry) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) และการบริโภคของแต่ละบุคคล (Individual Consumers) ว่ามีสถานะที่สามารถเคลื่อนย้ายไปมาได้ในแต่ละพื้นที่ หรือ อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งถือเป็นตัวการที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้การดำเนินธุรกิจสามารถดำเนินการได้ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก นอกจากนี้ยังถือเป็นตัวการที่ส่งผลทำให้พรมแดนของรัฐขาดหายไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง มาปรับใช้เป็นกรอบหลักในการอธิบายและวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้หัวข้อการศึกษา ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้นำเอาแนวความคิดของนักวิชาการอีก 3 ท่าน ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบและปฏิกิริยาของรัฐและชุมชนที่มีต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ มาร่วมปรับใช้ในการอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านบทบาทของรัฐ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการตอบสนองของชุมชน ซึ่งการผสมผสานแนวคิดข้างต้นถือเป็นกรอบหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อจะช่วยขยายความคิดเกี่ยวกับการมีบทบาทของรัฐสังคมนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ว่า รัฐสังคมนิยมยังมีบทบาทในการควบคุมการเข้ามาของ “ I ” ทั้ง 4 ตัว โดยดำเนินการผ่านการกำหนดนโยบายและกฎหมายการค้าและการลงทุนอยู่หรือไม่ ในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้มองเห็นผลกระทบและการตอบสนองของชุมชน

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่น (Local) ในเรื่องท้องถิ่นนิยม (Localism) และท้องถิ่นวิถีถิ่น (Localization)

ภายใต้กระแสสังคม โลกาภิวัตน์ที่พยายามพัฒนาโลกให้กลายเป็นแบบแผนเดียวกัน นั้น อาจกล่าวได้ว่า ถือเป็นกระแสที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและลบต่อสังคมหรือท้องถิ่นของมนุษย์ ที่มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรม การจัดระเบียบแบบแผนของสังคมในรูปแบบของตนเอง ในขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์ ทำหน้าที่เป็นตัวบีบบังคับให้ สังคม หรือ ท้องถิ่น ของมนุษย์เกิดสภาวะของการตอบสนองต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะคือ 1. ลักษณะของการคล้อยตาม หรือการยอมรับของท้องถิ่นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เกิดการปรับเปลี่ยนตนเองและเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยเราเรียกลักษณะนี้ว่า “ท้องถิ่นวิถีถิ่น”(Localization) และ 2. ลักษณะของการที่ท้องถิ่นเกิดการต่อต้าน คัดค้าน ขัดขืน หรือ ปฏิเสธ ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อันอยู่ในรูปแบบที่เรียกว่า “ท้องถิ่นนิยม” (Localism)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าท้องถิ่นนิยม(Localism)และท้องถิ่นวิถีถิ่น(Localization) ถือเป็น “ชุมชนแห่งวาทกรรม” อันเป็นผลเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ และพลวัตระหว่างผู้คนในท้องถิ่นกับธรรมชาติรอบตัว ระหว่างคนในท้องถิ่นด้วยกันเอง และระหว่างคนในท้องถิ่นกับสังคมเพื่อนบ้านและสังคมภายนอก โดยเฉพาะรัฐ ตัวแทนของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และ กระแสโลกาภิวัตน์ จนส่งผลทำให้นักวิชาการหลายท่านพยายามทำการศึกษา ถกเถียง และอธิบายเกี่ยวกับแนวความคิดดังกล่าว อาทิเช่น

พัฒนา กิติอาษา (2546, หน้า 37-82) ซึ่งเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ที่พยายามทำการศึกษเกี่ยวกับแนวความคิดที่ว่าด้วย ท้องถิ่น (Local) ท้องถิ่นนิยม (Localism) และท้องถิ่นวิถีถิ่น (Localization) โดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์รวบรวมผ่าน แนวความคิด งานวิจัย ของนักวิชาการหลากหลายท่านทั้งไทยและต่างประเทศ โดยเริ่มต้นจากการสังเคราะห์แนวความคิดของนักวิชาการเพื่อตอบคำถามว่า ท้องถิ่น ท้องถิ่นนิยม และท้องถิ่นวิถีถิ่น คืออะไร จนสามารถสรุปเป็นรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ท้องถิ่น (Local) ในที่นี้ หมายถึง ท้องถิ่นที่อยู่ในฐานะของหน่วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และเครือข่ายทั้งทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เฉพาะแห่ง โดย พัฒนา ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ท้องถิ่น ต้องเป็นท้องถิ่นที่ไม่เคยและไม่ได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวด้วยตัวเอง อีกทั้งต้องเป็น ท้องถิ่น ที่ไม่ได้เป็นสังคมที่ถูกปิดตายจากโลกภายนอก ในทางกลับกันท้องถิ่นต้อง

เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์และมีการเชื่อมโยงกับระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและระดับโลกโดยตลอด

ในขณะที่ ท้องถิ่นนิยม(Localism) นั้น **พัฒนา กิติยาษา** ได้ทำการอธิบายว่า หมายถึง กระบวนการยื่นหยัดต่อสู้ บุรณะ ฟืนฟู อัตลักษณ์ และ ความเป็นอิสระของชุมชนท้องถิ่นทั้ง ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยสะท้อนผ่านออกมาในรูปแบบของเรื่องเล่า (Narratives) เสียงสะท้อน(Voices) สิทธิและการต่อสู้ต่อรอง(Rights and Competitions) สัญลักษณ์ (Symbols) ภาพลักษณ์และจินตนาการ/Images and Imaginations) และสินค้าท้องถิ่น(Local Commodities) ซึ่งท้องถิ่นนิยม จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกพยายามเข้าไป รุกราน เร่งเร็ว ให้ท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก จนไม่ หลงเหลือลักษณะความเป็นท้องถิ่นนั้นๆ

แต่สำหรับ **ผาสุก พงษ์ไพจิตร** ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ ท้องถิ่นนิยม โดย **ผาสุก** ได้ใช้คำว่า “วาทกรรมท้องถิ่นนิยม” (Localism Discourses) แทนและได้ทำการอธิบายว่า ท้องถิ่น นิยม เป็นการหยิบยกเอาภาษา และ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาเป็นจุดเริ่มต้นของการวิพากษ์วิจารณ์ ต่อรอง กับ อำนาจการครอบงำทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จากรัฐส่วนกลาง เศรษฐกิจแบบทุนนิยม กระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำงานผ่านในนามขององค์กรครอบโลก ภายใต้การนำ ของประเทศมหาอำนาจ สื่อมวลชนข้ามชาติ และวัฒนธรรมบริโภคนิยมข้ามชาติ โดย **ผาสุก** ได้ ยกตัวอย่าง วาทกรรมท้องถิ่นนิยมผ่านงาน อาทิเช่น ของ **ชเนศวร์ เจริญเมือง** ที่ได้เสนอความเป็น ท้องถิ่นนิยมแบบล้านนา ผ่านบทความเรื่อง “อาลัยป้าอ้าย จรัส มโนเพ็ชร” และงานวิจัยของ **อาคม** **เดชทองคำ** ที่พยายามอธิบายความเป็นท้องถิ่นนิยมภาคใต้ ที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิต โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม บุคลิกภาพของคนใต้ ผ่าน “หัวเขือกว๊วน ” เป็นต้น

นอกจากนี้ **ผาสุก** ยังได้อธิบายเกี่ยวกับ “วาทกรรมท้องถิ่นนิยม” เพิ่มเติมว่า เป็นวาท กรรมที่แฝงนัยยะ ของการต่อต้าน การขยายตัว หรือความเจริญเติบโตทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม อีกทั้งยังเป็นวาทกรรมที่เน้นในเรื่องของการพึ่งตนเอง การปฏิเสธการบริโภคนิยม แต่ เป็นการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชน ความคิดเรื่องชาตินิยม และการเป็นสังคมชนบท แต่ “วาทกรรมท้องถิ่นนิยม” มิใช่เป็นการหลงก่อกองขึ้นชมอยู่กับภูมิปัญญา ความสุข และความอุดม สมบูรณ์ของชุมชน

ในขณะที่ **Kevin Hewison** ได้อธิบาย “ท้องถิ่นนิยม” เป็นปฏิกิริยาแบบ “ประชานิยม” (Populist Reaction) ที่จะแสดงออกมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญและเกิดความไม่ ยุติธรรม อันถูกสร้างขึ้นโดยการพัฒนาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ที่ส่งผลต่อท้องถิ่น

จากการนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ ท้องถิ่นนิยม ของนักวิชาการหลากหลายท่าน ในช่วงต้นแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า “ท้องถิ่นนิยม” ถือเป็น “ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม” อย่างหนึ่งที่ซับซ้อนที่เต็มไปด้วยความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับกลุ่มคน สถาบัน ระบบและปรากฏการณ์อื่นๆ อยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จึงได้มีการแบ่ง ลักษณะของท้องถิ่นนิยม โดยอาศัยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน เป็นตัวอธิบาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ท้องถิ่นนิยมเป็นประดิษฐ์กรรมทางสังคม (A Socio – Culture Innovation) และปรากฏตัวในรูปแบบหลากหลาย เช่น สำนัก และ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม (Ethno - Cultural Identities) ภาวะชายขอบ (Marginality) ความเป็นอื่น (Otherness) ชุมชนของผลประโยชน์ร่วมกัน (Communities of Common Interests) หรือปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practices) รูปแบบต่างๆ โดยการประดิษฐ์กรรมเหล่านี้ได้ปรากฏตัวในรูปของปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งนำเสนอเนื้อหาสาระหรือแก่นสำคัญของท้องถิ่นนิยมผ่านเรื่องเล่า (Narratives) เสียงสะท้อน (Voices) สิทธิและการต่อสู้ต่อรอง (Right) สัญลักษณ์ (Symbols) ภาพลักษณ์และจินตนาการ (Images and Imaginations) สินค้า (Commodities)

ดังนั้นท้องถิ่นนิยมในความหมายนี้ จึงครอบคลุมหลากหลายมิติทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ วัฒนธรรม ซึ่งมีตัวอย่างงานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนิยมในความหมายนี้ เช่นงานของ Charles Keyes (1997) ที่ทำการวิเคราะห์ว่า ภูมิภาคนิยมหรือท้องถิ่นนิยมในอีสาน (Isan Regionalism) ในทศวรรษที่ 1960 เป็นประดิษฐ์กรรมทางการเมืองของรัฐบาลไทย ในสงครามช่วงชิงประชาชนในยุคสงครามเย็น ขณะเดียวกันก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการก่อรูป และต่อรองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและการเมืองอีสาน ของกลุ่มนักการเมืองและผู้นำท้องถิ่น และรัฐบาลไทย ซึ่งมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่กรุงเทพฯ

2. ท้องถิ่นนิยมเป็นผลผลิตของรัฐชาติสมัยใหม่ แบบรวมศูนย์ (Highly Centralized Modern Nation – State) โดยหมายถึง ท้องถิ่นเป็นผลผลิตทางสังคมการเมือง ไม่ใช่ผลผลิตของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ในขณะที่ ท้องถิ่นนิยม ไม่ใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาลอยๆ แต่ถูกสร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้น แบบมีที่มาจากที่ไป คือ ท้องถิ่นนิยมแตกต่างจากท้องถิ่นหรือท้องที่ในความหมายทางภูมิศาสตร์การเมืองทั่วไป ก็เป็นเพราะคำว่า “ท้องถิ่นนิยม” เกิดขึ้นมาได้ เพราะรัฐ โดยเฉพาะรัฐชาติสมัยใหม่ อันถือเป็นผลผลิตของการรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเข้าสู่ส่วนกลาง ซึ่งมีผลโดยตรงกับการกำหนดเขตแดน พรหมแดน หรืออาณาเขตการปกครองทั้งในระดับรัฐต่อรัฐ และแบ่งหน่วยการปกครองภายในรัฐ

ยกตัวอย่างเช่น งานของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539:3) ที่ได้นำเสนอกรณีของท้องถิ่นนิยมในประเทศไทย ที่ว่าด้วย “รัฐ” หรือ “การเมือง” มีส่วนเป็นผู้สร้างหรือนิยามท้องถิ่นก่อนข้างสูงมาตั้งแต่โบราณแล้ว และการที่คนไทยนับตัวเองเป็นคนสุโขทัย คนแพร์ คนน่าน ฯลฯ นั้น แท้ที่จริงแล้วเกิดจากรัฐเป็นผู้กำหนด เพราะเมื่อเกิดชุมชนขึ้นแล้ว รัฐก็ไปปกครองชุมชนนั้น โดยที่รัฐก็เรียกชุมชนนั้นว่า “เมือง” เมืองในภาษาโบราณ แปลว่า หน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดเท่าที่รัฐบาลกลางจะสามารถยื่นมือเข้าไปถึงได้ โดยโครงสร้าง(ของรัฐไทย) เป็นการรวมศูนย์มาตั้งแต่โบราณ ซึ่งในรัฐรวมศูนย์จะครอบงำให้คนรู้สึกว่ “ท้องถิ่น” คือ สิ่งที่รัฐกำหนดให้เป็น ในปัจจุบันยังมีโครงสร้างแบบรวมศูนย์อยู่ จึงปรากฏหน่วยในปัจจุบันที่เรียกว่า “ท้องถิ่น” หรือภูมิภาคทั้งหลายนั้น รัฐจึงเป็นผู้กำหนด เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน ซึ่งเดิมไม่มีมาก่อน ดังยกตัวอย่างในกรณี ภาคอีสาน ซึ่งในความรู้สึกของคนทั่วไปคิดว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว วัฒนธรรมอีสานเต็มไปด้วยความหลากหลาย เช่นในกรณีของโคราช ซึ่งมีกลุ่มคนที่มีเชื้อทั้งลาว กูย และเขมร แต่กระทรวงมหาดไทยบอกว่าเป็นภาคอีสานก็กลายเป็นภาคอีสาน โดยที่คนภายในพื้นที่ก็มีความรู้สึกคล้ายตามว่าเป็นคนภาคอีสาน

3. ท้องถิ่นนิยมมีลักษณะสำคัญที่มักแสดงออกในรูปของการยึดเอาท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง เน้นสิทธิ เสี่ยง และ พื้นที่ของคนในท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับวิถีคิด และองค์ความรู้ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะ ท้องถิ่นนิยมนั้น จะปรากฏตัวอยู่ในบริบทของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมหรือวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับท้องถิ่นนิยมในลักษณะที่ถือเป็นส่วนสำคัญของแนวคิด “วัฒนธรรมชุมชน” “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ระบบองค์ความรู้พื้นบ้าน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผาสุก พงษ์ไพโรจิตร์ (1990) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของกระแสท้องถิ่นนิยมในข้อนี้ว่า เป็นการหยิบยกเอา ภาษา และ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาเป็นจุดเริ่มต้นของการวิพากษ์วิจารณ์ ตอบโต้ หรือต่อรองกับอำนาจการครอบงำทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของรัฐส่วนกลาง เศรษฐกิจทุนนิยม และกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาในนามขององค์กรครอบงำโลกภายใต้การนำของประเทศมหาอำนาจ สื่อมวลชนข้ามชาติและวัฒนธรรมบริโภคนิยมข้ามชาติ

4. กระแสท้องถิ่นนิยมปรากฏตัวควบคู่กับกระแสโลกาภิวัตน์หรือไม่อาจที่จะแยกตัวอย่างเด็ดขาดกับกระแสโลก ซึ่งท้องถิ่นมิใช่ศัตรูกับโลก และโลกก็ไม่ได้ครอบงำท้องถิ่นได้อย่างเด็ดขาดเสมอไป ท้องถิ่นกับโลกไม่ใช่สิ่งที่อยู่ตรงกันข้ามกันหรือแยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นกระแสและปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์และคงอยู่ร่วมกัน เปรียบได้กับสองด้านของเหรียญอันเดียว ซึ่งทั้งสองส่วนต่างก็และต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาท้องถิ่นนิยมควบคู่กับโลกาภิวัตน์ อาจช่วยให้เราได้มองเห็นว่า ท้องถิ่นนิยมโดยเนื้อแท้ก็คือ อุดมการณ์ ความคิดความรู้ หรือปฏิบัติการทั้งในระดับวาทกรรมและระดับปรากฏการณ์ เพื่อตอบโต้อำนาจ

และการครอบงำของรัฐ ตอบโต้การพัฒนาที่ยึดเอาศูนย์กลางอำนาจรัฐ เมือง และอุตสาหกรรม เป็นตัวตั้ง ในขณะที่เดียวกันท้องถิ่นนิยม ยังเป็นการตอบโต้อำนาจและการครอบงำของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏในนามขององค์กร บรรษัทข้ามชาติและตัวแทนของทุนนิยมในระดับต่างๆ

5. ท้องถิ่นนิยมเป็นมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ช่วยคิดวิเคราะห์ อธิบาย และทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยท้องถิ่นนิยมในความหมายนี้ ควรอยู่ภายใต้กรอบของประชาธิปไตย สิทธิชุมชน สร้างสรรค์ความเสมอภาคและความร่วมมือกันของคนในสังคม ท้องถิ่นนิยมไม่ใช่วิถีคิดและปฏิบัติการทางสังคมแบบสุดโต่ง เหมือนกับการก่อการร้าย ไม่ใช่ความผูกพันทางอารมณ์กับถิ่นที่อยู่อย่างลึกซึ้ง โหยหาในระดับปัจเจกบุคคล แต่เป็นการแปลเปลี่ยนให้พันธะผูกพันทางอารมณ์และสำนึกที่มีอยู่ให้เป็นพลังความคิดสร้างสรรค์ เพื่อร่วมมือร่วมใจหาทางออกร่วมกันในระดับกลุ่มหรือชุมชน หรือระหว่างชุมชน ไม่ว่าจะประเด็นปัญหาในแต่ละท้องถิ่นจะเป็นเช่นไร

ในขณะที่ “ท้องถิ่นนิยม” มีความหมายหลายอย่าง สำหรับหลายคนและหลายปรากฏการณ์ แต่มีใจความหลักก็คือ การแสดงออกทางสังคมปกป้อง และ ต่อรอง ทางอัตลักษณ์ สิทธิ และ เสียงพูดของ “พวกเรา” “ของเรา” และ “พวกเขา” “ของเขา” นอกจากนี้ ท้องถิ่นนิยมยังเป็น “เรื่องเล่า”(Narratives) ของการลุกขึ้นสู้ ทวงถาม ต่อรอง เรียกร้องและยื่นหยัดในสถานการณ์ต่างๆ ดันรนเพื่อไม่ให้ถูกกระทำ ไม่ให้ถูกนิยาม หรือผลักไสให้ตกไปอยู่ภายใต้ภาวะชายขอบรวมทั้งต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษา ทวงถาม และขีดเส้นพรมแดน พื้นที่ทางวัฒนธรรม และกายภาพของตนเองในท่ามกลางโลกสมัยใหม่ที่ซับซ้อน นอกจากนี้ ท้องถิ่นมักจะถูกนำเสนอให้อยู่ในขั้วตรงกันข้ามกับโลกและท้องถิ่นอื่นๆ ที่ในความเป็นจริงนั้น การปรากฏตัวของท้องถิ่นนิยมมักจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ลึกลับ ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นคนนิยามท้องถิ่น นิยามเพื่อวัตถุประสงค์อะไร และโดยการใช้อะไรเป็นเครื่องมือ

ด้วยเหตุนี้ ท้องถิ่นนิยมในหลายสถานการณ์ จึงถูกนำมาใช้ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของคนเฉพาะกลุ่ม จนนำไปสู่การกลายเป็นชาตินิยม ท้องถิ่นนิยม และการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ

แต่สำหรับ ท้องถิ่นภิวัตน์(Localization) นั้น พัฒนา ได้ให้ความหมายคำนี้ว่า เป็นกระแสชุมชนท้องถิ่นที่มีรากฐานทางทรัพยากร ภูมิปัญญา พัฒนาการ และประวัติศาสตร์การดำรงอยู่ของตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นท้องถิ่นที่ไม่หยุดนิ่ง ตายตัว เป็นท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลาย สลับซับซ้อน นอกจากนี้ ท้องถิ่นยังเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเองทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และภูมินิเวศน์ รวมทั้ง เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ภูมิภาค ชาติ นานาชาติ และโลกอย่างแยกกันไม่ออก ดังนั้นเราจึงไม่อาจจะตัดขาดกระแสท้องถิ่นภิวัตน์ออกจากกระแสโลกาภิวัตน์

ได้ เพราะทั้งสองกระแส คือ สองด้านของเหรียญเดียวกันที่มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยมิใช่เป็นมองแบบลักษณะแยกขั้วระหว่างกระแสท้องถิ่นกับกระแสโลกาภิวัตน์ อีกทั้งมิใช่เป็นการทำให้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งถือเป็นกระแสโลกให้กลายเป็นกระแสท้องถิ่น หรือ เป็นการพยายามทำให้กระแสท้องถิ่นกลายเป็นกระแสโลก แต่จะอยู่ในลักษณะของการปรับเปลี่ยนเข้าหากันของทั้งสองกระแสให้มีความสอดคล้องกัน และสามารถดำรงอยู่ได้ควบคู่กัน โดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

เช่นเดียวกับแนวความคิดของ เสน่ห์ ที่เรียก “ท้องถิ่นภิวัตน์” ว่า “กระแสชุมชนท้องถิ่น” โดยให้ความเห็นว่า “กระแสชุมชนท้องถิ่น” ไม่ได้มีนัยยะความหมายเป็นเพียงเพื่อการยื่นหยัดต่อสู้ เพื่อความอยู่รอดหรือปกป้องตัวเองเท่านั้น แต่หมายถึง เป็นการเสนอทางเลือก เพื่อการปฏิรูปสู่ระเบียบสังคมใหม่ของท้องถิ่น โดยสงวนไว้ซึ่งความแตกต่างหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กล่าวได้ว่า งานของ พัฒนา ยังขาดการให้ตัวอย่างในเรื่องของ ท้องถิ่นภิวัตน์ อีกทั้งนักวิชาการไทยยังให้ความสนใจในการอธิบายหรือให้แนวความคิด เกี่ยวกับ ท้องถิ่นภิวัตน์ น้อยมาก อาจเป็นเพราะ “ปรากฏการณ์ทางสังคม” ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกี่ยวกับ ท้องถิ่นภิวัตน์ ยังมีน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นในลักษณะของ ท้องถิ่นนิยมมากกว่า

ดังนั้นภายใต้การให้ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับ ท้องถิ่น ท้องถิ่นนิยม และท้องถิ่นภิวัตน์ ของนักวิชาการหลากหลายท่าน พบว่า แนวความคิดทั้ง 3 มีส่วนมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในลักษณะที่ “ท้องถิ่น” ซึ่งถือเป็นสังคมหนึ่งที่มีลักษณะทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในลักษณะของท้องถิ่นตัวเอง และมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกท้องถิ่น อยู่ตลอดเวลา โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับสังคมภายนอกนั้น สามารถส่งผลทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ 1. เกิดปรากฏการณ์ท้องถิ่นนิยม ที่ท้องถิ่นอยู่ในสถานะของการต่อต้าน ขัดขืน กับ กระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสังคมภายนอก ที่พยายามเข้ามารุกรานหรือรบกวนกับความเป็นท้องถิ่น หรืออาจกล่าวได้ว่า อยู่ในลักษณะของการ “เป็นคู่แข่ง” อันเนื่องมาจากท้องถิ่นไม่ต้องการสูญเสียความเป็นท้องถิ่นของตนเอง 2. เกิดปรากฏการณ์ท้องถิ่นภิวัตน์ ที่ท้องถิ่นอยู่ในสถานะของการผสมผสาน ปรับเปลี่ยนเข้าหากันระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสังคมภายนอก หรืออาจกล่าวได้ว่า อยู่ในลักษณะของการ “ไม่เป็นคู่แข่ง”

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงนำแนวความคิดดังกล่าว มาปรับใช้ในการวิพากษ์ วิจาร์ณ และวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยผู้ศึกษาได้มีความพยายาม

ในการนำแนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่น ท้องถิ่นนิยมและท้องถิ่นวิถีทัศน์ ของทั้ง พัฒนา และของ นักวิชาการหลายหลายท่าน มาปรับใช้เป็นกรอบในการช่วยอธิบายและวิเคราะห์ในปรากฏการณ์ที่ เกี่ยวกับการตอบสนองของคนในท้องถิ่นที่มีต่อตลาดเงิน แต่คงมิใช่เป็นการนำมาใช้เป็นกรอบ ความคิดหลักทั้งหมดในการอธิบาย ถึงแม้ว่า พัฒนา และ เสน่ห์ จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับ ท้องถิ่นวิถีทัศน์ ไว้บ้างแล้ว แต่ก็ถือเป็นเพียงแนวความคิดที่ยังไม่สามารถทำให้มองไม่เห็นถึง ปรากฏการณ์ ท้องถิ่นวิถีทัศน์ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ(International Migration)

Stephen Castle(1994)ได้ทำการอธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามชาติว่า เกิดจากกระบวนการทัศน์หรือรากฐานทางความคิดใน 3 แนวคิดด้วยกันคือ

1. แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ(The Neo-classical economic equilibrium perspective) นักคิดของกลุ่มแนวคิดนี้มองว่าผู้ย้ายถิ่นแต่ละคน มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นไปในประเทศใด โดยผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มักจะตัดสินใจย้ายถิ่นโดยประเมินจากโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ในตลาดแรงงานที่ตนเองจะ ได้รับจากการย้ายถิ่น ซึ่งแนวความคิดนี้มักจะนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดัน เช่น ความ ยากจน การขาดแคลน ที่ดิน การมีประชากรมากเกินไปในประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูด เช่น โอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้าง ความทันสมัย ของประเทศผู้รับ มาช่วยในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงการ ย้ายถิ่นข้ามชาติของกลุ่มประชากรในประเทศต่างๆ ด้วย

2. แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์(The Historical-structure approach) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มองว่าการย้ายถิ่นข้ามชาติของกลุ่มประชากร ในประเทศต่างๆนั้น เกิดจากความไม่เท่าเทียมกัน อันเกิดจาก โครงสร้างทางทรัพยากรและพลัง อำนาจต่างๆในแต่ละประเทศและประกอบกับนโยบายการเข้าประเทศของประเทศผู้รับนั้น ถือเป็น ตัวบีบบังคับผลักดันและถือเป็นแรงดึงดูดประการสำคัญต่อการกำหนดทางเลือกของผู้ย้ายถิ่น มากกว่า ที่ผู้ย้ายถิ่นจะมีความเป็นอิสระในการเลือกด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดนี้จึงมองว่าการย้าย ถิ่นข้ามชาติเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานราคาถูกลงมาสู่แหล่งทุน อันนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่ทัดเทียมกัน ไปตลอดช่วงกาลนานและการชุดริตทรัพยากรจากประเทศที่ยากจนไปให้ประเทศร่ำรวยมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) แนวความคิดนี้ได้เป็นการ อธิบายถึงการย้ายถิ่นเฉพาะกลุ่มคนเท่านั้นแต่ได้อธิบายถึงการการย้ายถิ่นของทุน สินค้า เทคโนโลยี วัฒนธรรมโดยมองว่าการย้ายถิ่นเกิดขึ้นจากการมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทั้งใน ระดับมหภาค หมายถึง ประเทศ ภูมิภาค ตลาดโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกฎหมาย

โครงการบริหารและมาตรการต่างๆ ที่รัฐนำมาใช้ในการควบคุมการย้ายถิ่น และระดับจุลภาค หมายถึง ครอบครัว ท้องถิ่น ชุมชน โดยแนวความคิดนี้มองว่า ครอบครัวและชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการย้ายถิ่น เพราะการตัดสินใจในการย้ายถิ่นโดยปกติไม่ได้กระทำโดยคนใดคนหนึ่ง แต่ครอบครัวและชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการย้ายถิ่นด้วย ในขณะเดียวกันการมีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงเชิงครอบครัวระหว่างประเทศต้นทางกับประเทศปลายทางนั้น จะนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เมื่อเกิดการย้ายถิ่นก่อน แต่หลังจากนั้นผู้ย้ายถิ่นจากประเทศต้นทางจะสามารถพัฒนาโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจพื้นฐานของตนเองขึ้นมาได้โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากครอบครัวของประเทศปลายทางอีกต่อไป และเมื่อผู้ย้ายถิ่นมองเห็นช่องทางที่มีชีวิตใหม่ในประเทศปลายทางจึงเริ่มนำคู่สมรสและลูกจากประเทศต้นทางเข้ามาอยู่อาศัยด้วยกัน โดยไม่มีความคิดในการกลับไปยังประเทศต้นทางของตนอีกต่อไป

ในทางกลับกัน แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นได้มีการอธิบายต่อไปว่า การย้ายถิ่นในลักษณะดังกล่าวได้มีการพัฒนาจนนำไปสู่การเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคมใหม่(New Social Network) ที่เรียกว่า “อุตสาหกรรมการย้ายถิ่น” อันประกอบด้วย กลุ่มนายหน้าหาคนงาน กลุ่มผู้ลักลอบนำคนงานเข้ามาและคนกลาง ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ จัดการและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับกระบวนการย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศต่างๆของกลุ่มประชากร ตลอดจนจัดหาช่องทางในการตั้งหลักแหล่ง ตั้งชุมชน และประกอบอาชีพในถิ่นปลายทางที่ย้ายเข้าไปอยู่ ซึ่งกระบวนการย้ายถิ่นดังกล่าว ถือเป็นกระบวนการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย

จากการกล่าวถึงรากฐานทางความคิดของแนวความคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามชาติข้างต้นแล้วนั้น สามารถทำการสรุปถึงการย้ายถิ่นข้ามชาติ ว่าหมายถึง กระบวนการย้ายถิ่นข้ามประเทศของกลุ่มประชากรจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยมีปัจจัยผลักดันอันเกิดจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดอันเกิดจากประเทศปลายทาง เป็นตัวผลักดันและตัวกระตุ้นสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจในการย้ายถิ่นของกลุ่มประชากรเหล่านี้ โดยการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ลักษณะด้วยกัน(United Nations, 1982) คือ

1. การอพยพเข้า/ออกถาวร(Permanent immigration/emigration) การย้ายถิ่นฐานถาวรสู่ประเทศใดประเทศหนึ่งเพื่อให้มีฐานะเป็นประชากรของประเทศนั้นๆ เช่น อพยพไปสู่ประเทศที่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำ ส่งผลทำให้รัฐบาลประเทศนั้นๆ จึงมีนโยบายส่งเสริมการย้ายถิ่นฐานหรือรัฐบาลบางประเทศให้สิทธิพิเศษในการย้ายถิ่นฐานสำหรับผู้ที่สามารถทำประโยชน์แก่ประเทศชาติหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษที่ประเทศนั้นต้องการ เป็นต้น

2. การย้ายถิ่นฐานของแรงงานข้ามชาติในประเทศพัฒนาแล้ว(Labour migration: developed countries) โดยเข้าไปเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมหรือธุรกิจต่างๆภายหลังอาจมีการชักชวนครอบครัวหรือคนรู้จักให้เข้ามาอยู่อาศัยและเข้าสู่ระบบการทำงานในที่สุด

3. การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติในประเทศกำลังพัฒนา(Labour migration: developing countries) เป็นการอพยพเพื่อขายแรงงานในประเทศกำลังพัฒนาโดยแรงงานจะมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศในโลกรี่สาม แต่ประเทศผู้รับอาจมีนโยบายในการผลักดันแรงงานออก เมื่อหมดความจำเป็นหรือมีกระบวนการในการหมุนเวียนกลุ่มแรงงาน

4. การเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย(Illegal migration) เป็นการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศโดยมาก ยกที่จะทราบจำนวนที่แน่นอน ยกที่จะควบคุมก่อให้เกิดปัญหาในสังคมตามมา ซึ่งรัฐบาลอาจเลือกที่จะเพิกเฉย หรือมีมาตรการควบคุมเด็ดขาดในการจำกัดและผลักดันให้ออกนอกประเทศก็ได้

5. ผู้ลี้ภัย(Refugees) เป็นการย้ายถิ่นฐานข้ามชาติเพื่อตั้งถิ่นฐานและชุมชนแห่งใหม่ของผู้ลี้ภัย โดยสหประชาชาติได้ให้ความหมายของผู้ลี้ภัยว่า ผู้ที่ต้องออกจากประเทศของตนเอง หรือถูกทำให้ไร้ซึ่งถิ่นที่อยู่ภายในประเทศ ซึ่งมักเป็นการอพยพโดยเร็วและเป็นจำนวนมาก สร้างภาระทางเศรษฐกิจแก่ประเทศผู้รับก่อให้เกิดชนกลุ่มน้อยและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศได้

จากรายละเอียดที่ได้กล่าวมาข้างต้นในเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์(Globalization) แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของรัฐ และแนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่น(Local) ท้องถิ่นนิยม(Localism) และท้องถิ่นภิวัตน์(Localization) และแนวความคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ(International Migration) นั้น จะเห็นว่า เมื่อนำมาใช้ร่วมกันจะทำให้มีพลังในการอธิบายและวิเคราะห์ถึง การเกิดขึ้นของตลาดจีน และการตอบสนองของคนในท้องถิ่น เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งโดยการผสมผสานแนวความคิดดังกล่าว ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการอธิบายและขยายความออกมาเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลังจากได้กล่าวถึงรายละเอียดและทำการถกเถียงเกี่ยวกับแนวความคิดและทฤษฎีต่างๆที่นำมาใช้อธิบายและวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเกิดขึ้น และการตอบสนองต่อตลาดจีน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว แล้วนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการสำรวจเอกสารทั้งที่ปรากฏในรูปแบบของบทความ หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆที่ได้มีบุคคล หรือองค์กรต่างๆ ได้

ทำการศึกษาวิจัยไว้ก่อนหน้านี้นี้ ว่าได้ให้คำอธิบายหรือค้นพบอะไรบ้างจากการศึกษาในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือหัวข้อดังกล่าว ในขณะที่งานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีลักษณะ คล้ายคลึง หรือแตกต่าง หรือมีส่วนสร้างองค์ความรู้อะไรใหม่ๆให้กับวงวิชาการได้อย่างไรบ้าง

2.2.1 เอกสารที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง

ในช่วงก่อนสงครามเย็นจะสังเกตเห็นได้ว่า เอกสารที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนจีน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงนั้น จะเป็นการศึกษาที่ เน้นในส่วนของกลุ่มคนจีนที่เจาะรายละเอียดเป็นประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือ อาจเป็นการศึกษา ในมิติใดมิติหนึ่ง หรือ จากมุมมองใดมุมมองหนึ่งเกี่ยวกับกลุ่มคนจีนในแต่ละประเทศ อย่างเช่นใน กรณี **J.M. Halpern** ที่ทำการศึกษาในเรื่องของ “The Role of The Chinese in Lao Society” โดยเน้น การศึกษาถึงบทบาทของคนจีนในสังคมนลาว และ **Wang Gungwu** ซึ่งทำการศึกษาในเรื่อง “China and The Chinese Overseas” โดยเน้นศึกษารูปแบบการอพยพของกลุ่มคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ในขณะที่ เอกสารที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในช่วงหลังสงครามเย็นจนถึงยุคปัจจุบันนั้นจะมีความแตกต่าง ทางด้านการศึกษาไปจากยุคก่อนสงครามเย็น คือ จะเป็นการศึกษาที่มีได้เน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่อง หนึ่งของกลุ่มคนจีน แต่จะเป็นการสังเคราะห์ในภาพรวมผ่านมิติต่างๆทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มคนจีนในแต่ละประเทศว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยเรื่อง “จีน โฟ้นทะเลสมัยใหม่” ของ **ภูวดล ทรงประเสริฐ** ที่พยายามให้ ภาพกลุ่มคนจีนในแต่ละประเทศก่อน หลังจากนั้น ได้มีความพยายามวิเคราะห์โยงใยถึง ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนจีนในแต่ละประเทศว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง ให้ผู้ศึกษาได้รับ ทราบถึงกระบวนการที่เกิดขึ้น ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ได้นำงานศึกษาวิจัยของทั้ง **J.M. Halpern** **Wang Gungwu** และ **ภูวดล ทรงประเสริฐ** มาใช้ในการวิเคราะห์ ตลอดจนทำความเข้าใจถึง พัฒนาการและการขยายตัวของกลุ่มคนจีนตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามเย็นจนถึงก่อนช่วงกระแสสังคม โลกาภิวัตน์ และช่วยในการเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการและการขยายตัว ของกลุ่มคนจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ในการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้

J.M. Halpern (1960) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคนจีนในสังคมนลาว พบว่า คนจีนได้มีการอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในลาวตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง โดยอาศัยการเดินทางเข้ามาตามแนวพรมแดนติดต่อระหว่างชายแดนลาวทางตอนเหนือกับชายแดนจีน หรือบางกลุ่ม

ได้เดินทางเข้ามายังลาวผ่านประเทศไทยและเวียดนาม คนจีนที่เดินทางเข้ามาอยู่ในลาวเป็นกลุ่มแรกนั้น คนลาวเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “ฮั่น” ซึ่งได้มีการกระจัดกระจายตัวไปตั้งรกรากอยู่ตามเมืองต่างๆ ของลาว และมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ติดต่อสัมพันธ์ทางการค้ากับกลุ่มพ่อค้าท้องถิ่น คือชาวเมียน และชาวเข้า ตลอดจนติดต่อสัมพันธ์ทางการค้ากับกลุ่มคาราวานพ่อค้าจีนฮ่อ ซึ่งเดินทางเข้ามาทำการค้าในลาว

นอกจากนี้ Halpern ยังได้มีการจัดแบ่งกลุ่มคนจีนที่เข้ามาในลาวว่าประกอบไปด้วยหลากหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มกวางตุ้ง (Cantonese) หยุนหนาน (Yunnanese) ไห่หนาน (Hainanese) เต้จิ๋ว (Teochiu) ซัวเถา (Swatow) และฮากกา (Hakka) ซึ่งแต่ละกลุ่มได้มีการกระจัดกระจายตัวและตั้งรกรากอยู่ในหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นที่เวียงจันทน์ ปากเซ (อยู่ตรงข้ามกับช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี) สะหวันเขต หลวงพระบาง ท่าแขก (อยู่ตรงข้ามกับจังหวัดนครพนมของประเทศไทย) เชียงขวาง เมืองไซ (อยู่ในเขตหลวงพระบาง) ซ่าหนือ พงสาตี เมืองสิง ปากซัน (อยู่ตรงข้ามกับอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย) บ้านห้วยทราย (อยู่ตรงข้ามกับอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย) และหลวงน้ำทา

กลุ่มคนจีนส่วนใหญ่เหล่านี้จะประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าที่ทำหน้าที่ในการเป็นผู้ส่งออกและนำเข้าสินค้า เจ้าของโรงสีข้าว เจ้าของโรงเลื่อย เจ้าของร้านย้อมผ้า เจ้าของโรงงานทำอิฐ เจ้าของร้านอาหาร ช่างตัดผม ช่างทำทอง เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของลาวมากกว่ากลุ่มคนในท้องถิ่น สังกัดได้จาก

ในกรณีของแขวงหลวงพระบาง ซึ่งในอดีตถือเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญของลาว พบว่า ธุรกิจร้านค้าประมาณร้อยละ 80 ของจำนวนร้านค้าทั้งหมดในหลวงพระบาง มีเจ้าของเป็นกลุ่มคนจีนพวกกลุ่มคนจีนกวางตุ้ง ไห่หนาน ซัวเถา และฮากกา สำหรับการค้าทางไกลและการค้ากับกลุ่มคนเมียนและกลุ่มคนเข้า ซึ่งถือเป็นกลุ่มพ่อค้าในท้องถิ่นนั้น ถือเป็นบทบาททางด้านเศรษฐกิจการค้าของกลุ่มคนจีนหยุนหนาน

กรณีของแขวงพงสาตี ซึ่งเป็นแขวงที่ติดกับชายแดนของจีน มีประชากรอาศัยอยู่ทั้งหมดประมาณ 5,000 คน ซึ่งมีคนจีนอาศัยอยู่ถึงร้อยละ 90 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนจีนหยุนหนานที่มีการอพยพเข้ามาประมาณ 5-6 รุ่น คนจีนหยุนหนานที่อาศัยอยู่ในแขวงพงสาตีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า พ่อค้าทางไกล และเป็นชาวนา

และกรณีของปากเซ ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของลาว มีประชากรทั้งหมด 15,000 คน โดยคนลาวที่อาศัยอยู่ในปากเซถือเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่แห่งนี้ซึ่งมีเพียง 3,000 คน เนื่องจากประชากรครึ่งหนึ่งของปากเซ ประมาณ 7,500 คน เป็นกลุ่มคนจีนพวกซัวเถาและฮากกาที่เดินทาง

ข้ามแม่น้ำโขงมาจากประเทศไทย ส่วนประชากรที่เหลือประมาณ 4,500 คน เป็นคนเวียดนาม ธุรกิจร้านประมาณ ร้อยละ 80 ของร้านค้าทั้งหมดในปากเซ มีเจ้าของเป็นกลุ่มคนจีน เป็นต้น

จากการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มคนจีนที่อาศัยอยู่ในลาวนั้น พบว่า คนจีนถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจต่อสังคมลาวเป็นอย่างมาก

Wang Gungwu (1991) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการอพยพของคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ปีค.ศ.1800 โดยอาศัยมุมมองทางด้านประวัติศาสตร์ พบว่า รูปแบบการอพยพของคนจีนสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้คือ

1. ในรูปแบบของพ่อค้า เรียกว่า **หัวซาง (Huashang)** ซึ่งหมายถึง ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ ผู้ทำเหมืองแร่ และแรงงานที่มีฝีมือ คนพวกนี้จะเป็นกลุ่มคนที่มาจากเพื่อนร่วมงานตัวแทนของบริษัท สมาชิกของครอบครัวหรือตระกูล ที่ทำงานในเมืองจีนและเข้ามาติดต่อหรือทำธุรกิจในประเทศอื่นๆ โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายที่เข้ามาตั้งรกรากและแต่งงานกับคนในท้องถิ่นที่ตนเองมาทำธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมี การติดต่อกับเครือญาติในเมืองจีน

2. ในรูปแบบของก๊วน เรียกว่า **หัวกง (Huagong)** ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มาจากชนบทหรือคนจนในเมือง หรือผู้ที่อยู่ในฐานะผู้ขายแรงงาน กลุ่มคนดังกล่าวถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม

3. ในรูปแบบของผู้พักพิงชั่วคราว เรียกว่า **หัวเจียว (Huaqiao)** ซึ่งหมายถึง กลุ่มครู อาจารย์ นักข่าว และผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ จัดได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่ลี้ภัยทางการเมืองจากแผ่นดินแม่มาอาศัยอยู่ชั่วคราวในกลุ่มประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4. ในรูปแบบของลูกหลานผู้อพยพ เรียกว่า **หัวอี้ (Huayi)** เป็นกลุ่มคนที่เป็นลูกหลานของผู้อพยพที่ไปอยู่ในดินแดนอื่นๆ และเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชาวจีนให้คงเหลืออยู่ในกลุ่ม

กวอด ทรงประเสริฐ (2547) ได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในอินโดจีน ซึ่งปรากฏผลการศึกษาในหนังสือ “จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่” โดยได้ทำการอธิบายชุมชนชาวจีนในลาวไว้ดังนี้ ภายหลังปี ค.ศ. 1954 ลาวถือเป็นประเทศเอกราชใหม่ ซึ่งมีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ประมาณ 35,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพขายปลีกทั่วไป หรือไม่กี่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมและหัตถกรรมขนาดเล็ก อีกทั้งประกอบการค้าพืชไร่และการปล่อยเงินกู้ให้แก่ชาวพื้นเมือง ซึ่งชาวจีนมักนิยมอาศัยอยู่ในเขตรอบๆ นครเวียงจันทน์และเมืองใหญ่ๆ แถบบริเวณชายฝั่งแม่น้ำโขง เช่น ปากเซ สะหวันเขต และจำปาศักดิ์ มากกว่าที่จะอยู่ในถิ่น

ทुरกันดารอื่นๆ ของลาว โดยชาวจีนเหล่านี้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนอยู่ที่นครเวียงจันทน์จำนวน 3 แห่งด้วยกัน เพื่อใช้เป็นโรงเรียนสำหรับบุตรหลานของพวกเขา แต่โรงเรียนทั้งสามแห่งล้วนแต่มีการเรียนการสอนอยู่ในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ครอบครัวชาวจีนส่วนใหญ่ที่มีฐานะดี จึงนิยมส่งลูกหลานเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก ในขณะที่ครอบครัวชาวพื้นเมืองแทบไม่มีโอกาสในการศึกษา ดังนั้นจึงส่งผลทำให้บุตรหลานชาวจีนกลายเป็นพวกที่อ่านออกเขียนได้มากกว่าชาวพื้นเมือง และอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่บรรดาพ่อค้าชาวจีนและครอบครัวของคนเหล่านี้ จะมีบทบาทครอบงำเศรษฐกิจของลาวตลอดมา

จวบจนกระทั่งที่รัฐบาลลาวได้ประกาศพระราชกฤษฎีกา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ปีค.ศ. 1959 ห้ามไม่ให้คนต่างด้าวประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งถือเป็นอาชีพเฉพาะของชาวลาวเท่านั้น ดังต่อไปนี้ เช่น การขนส่งทางบกและทางน้ำ การค้าอาวุธยุทธภัณฑ์ การค้าวิญญูสื่อสาร การพิมพ์ การขับรถโดยสารแท็กซี่ การขับรถบรรทุก การถือสัมภาระรับจ้าง การทำป่าไม้ การค้าถ่านหิน การเสริมสวย การฆ่าสัตว์ การประมงและธุรกิจโรงรับจำนำ เป็นต้น จึงส่งผลให้บทบาทของพ่อค้าชาวจีนในลาวลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ในขณะเดียวกันพ่อค้าชาวจีนได้หาทางออกในการไม่ถูกบังคับใช้คำสั่งดังกล่าว โดยการหาชาวลาวเข้ามาเป็นเจ้าของถือกรรมสิทธิ์ในกิจการการลงทุนนั้นๆ แทนตนเอง หรือไม่ก็ให้ภรรยาชาวลาวทำหน้าที่เป็นเจ้าของกิจการธุรกิจเหล่านี้แทนพวกตน ซึ่งการที่กลุ่มพ่อค้าชาวจีนเหล่านี้สามารถเข้ามามีบทบาทครอบงำทางเศรษฐกิจในลาวและสามารถรักษาบทบาทและสถานภาพของตนเองไว้ได้นั้น ก็เป็นเพราะพ่อค้าชาวจีนเหล่านี้ได้ประสานผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มนายทหารฝ่ายขวาของลาวมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ภูวดล ยังได้อธิบายถึงชุมชนชาวจีนในพม่า ดังนี้ คือ ชาวจีนเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในพม่าตั้งแต่อังกฤษได้ยึดครองพม่าเป็นอาณานิคม ซึ่งในช่วงที่อังกฤษได้ยึดครองพม่าเป็นอาณานิคมนั้นได้มีการประกาศใช้กฎหมายคนเข้าเมืองพม่า(The Burma Immigration Act)ในวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1947 เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวอินเดียกว่า 400,000 คน และชาวจีนกว่า 14,000 คน สามารถอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินในดินแดนพม่าได้ โดยชาวจีนที่เข้ามาอยู่อาศัยในดินแดนพม่าประกอบไปด้วย ชาวจีนฮกเกี้ยนประมาณร้อยละ 40 ชาวจีนกวางตุ้งประมาณร้อยละ 25 ชาวจีนยูนนานประมาณร้อยละ 20 ชาวจีนแคะประมาณร้อยละ 3 และชาวจีนไหหลำอีกประมาณร้อยละ 3 ของจีนทั้งหมดในพม่า

กลุ่มชาวจีนที่อาศัยอยู่ในพม่า ส่วนใหญ่มีบทบาทในการครอบงำธุรกิจการค้าข้าวและกิจการการค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดี เช่น เมืองย่างกุ้ง มีชาวจีนอาศัยอยู่ประมาณ 50,000 คน เมืองมะละแหม่ง มีชาวจีนอาศัยอยู่ประมาณ 15,000 คน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ชุมชนชาวจีนในเมืองดังกล่าวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังได้มีการจัดการตั้ง

หอการค้า สมาคมจีน และโรงเรียนสอนภาษาจีนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นขึ้นมา ชุมชนชาวจีนส่วนใหญ่ในพม่าไม่มีปัญหาเกี่ยวกับคนภายในท้องถิ่น เนื่องจากสามารถใช้ชีวิตผสมกลมกลืนเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับสังคมท้องถิ่นหรือสังคมชาวพื้นเมืองแต่ละแห่ง

อย่างไรก็ดี พบว่า ชาวจีนในพม่าส่วนใหญ่จะมีปัญหาอันเกิดจากมาตรการที่เกี่ยวข้อง ทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคมของรัฐบาลพม่าที่มีการดำเนินนโยบาย เพื่อสร้างความเป็น เอกภาพในรัฐ เช่น การดำเนินนโยบายในปีค.ศ. 1951 รัฐบาลพม่าได้ประกาศห้ามไม่ให้ชาวจีน และชาวอินเดียซึ่งเคยอยู่ในพม่าเดินทางกลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพม่าอีกต่อไป ทั้งยังได้ออก มาตรการควบคุมคนเข้าเมืองอย่างเข้มงวดโดยไม่มีกำหนดโควตาการเข้าเมืองในจำนวนที่ แน่นหนาให้กับชาวต่างชาติอีกต่อไป แต่ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นให้กับครอบครัวผู้อพยพชาวจีน ในภาคเหนือของพม่าเป็นกรณีพิเศษ

นอกจากนี้ยังได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วย การเป็น พลเมืองของสหภาพ ค.ศ. 1954 (The Union Citizenship Act of 1954) เพื่อเปิดโอกาสทางอ้อม ให้ชาวจีนสามารถแปลงสัญชาติเป็นพม่าได้อย่างสะดวก ดังนั้นจึงเป็นเหตุทำให้ชาวจีนส่วนใหญ่ ค่อยๆ แปลงสัญชาติเป็นพม่าเพิ่มมากขึ้น และเข้ามามีบทบาทครอบงำทางด้านเศรษฐกิจภายในพม่า เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม นอกจากชาวจีนส่วนใหญ่จะแปลงสัญชาติเป็นคนพม่าแล้ว รัฐบาลพม่ายัง ได้ให้โอกาสกลุ่มคนเหล่านี้ สามารถรักษาวิถีชีวิตของชุมชนชาวจีนไว้ต่อไปได้ ไม่ว่าจะเป็นสมาคม โรงเรียน โรงพยาบาล หนังสือพิมพ์จีน และประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ของชาวจีน นอกจากนี้ รัฐบาลพม่าภายใต้การนำของกองทัพยังได้เปิดโอกาสให้คนเหล่านี้ ดำเนินธุรกิจต่างๆ ได้อย่าง เต็มที่ โดยมีหอการค้าและสมาคมจีนต่างๆ ร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตจีนในย่างกุ้งคอยให้การ สนับสนุนกิจการเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

ภูวดล ยังได้ทำการศึกษาชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในเวียดนาม ซึ่งพบว่า ชุมชนชาวจีน โพ้นทะเลในเวียดนามมีอยู่ประมาณ 750,000 คน ประมาณร้อยละ 80 ของกลุ่มคนจีนทั้งหมดใน เวียดนาม ได้ตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัยในบริเวณภาคใต้แถบแคว้นโคชินจีน(Cochin China) ประมาณ ร้อยละ 15 อยู่ในแคว้นตังเกี๋ย(Tongking) บริเวณภาคเหนือของเวียดนาม ส่วนที่เหลืออีกประมาณ ร้อยละ 5 อาศัยอยู่บริเวณดินแดนแถบชายฝั่งทะเลในแคว้นอันนัม(Annam) โดยเฉพาะในบริเวณ ภาคใต้แถบเมืองฝาแฝดโฮลอน – ไฮ่งอน(Twin Cites of Cholon – Saigon) ซึ่งมีชาวจีนอาศัยอยู่ กว่า 400,000 คน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ชุมชนชาวจีนในเวียดนามเป็นชุมชนชาวจีนที่ใหญ่เป็น อันดับ 2 ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากสิงคโปร์

ชุมชนชาวจีนในเวียดนามมีลักษณะที่แตกต่างจากชุมชนจีนอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ นอกจากจะใช้ภาษาควางตุ้งเป็นสื่อกลางสำคัญในการทำธุรกิจต่างๆ เหมือนกับเกาะ

ฮ่องกงแล้ว ชาวจีนกวางตุ้งยังมีสัดส่วนมากกว่าชาวจีนเชื้อสายอื่นๆด้วยโดยคิดเป็นร้อยละ 45 ของจำนวนผู้มีเชื้อสายจีนทั้งหมด รองลงมาเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว คิดเป็นร้อยละ 30 ชาวจีนและประมาณร้อยละ 10 ชาวจีนฮกเกี้ยนประมาณร้อยละ 8 และชาวจีนไหหลำประมาณร้อยละ 4 ชาวจีนส่วนใหญ่ในเวียดนามจะมีบทบาทในการดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจมากที่สุด เมื่อเทียบกับกลุ่มคนพื้นเมืองในเวียดนาม

จากการที่ชาวจีนส่วนใหญ่ต่างก็เข้ามามีอิทธิพลในการครอบงำทางด้านเศรษฐกิจของเวียดนาม เป็นเหตุทำให้รัฐบาลของเวียดนามตระหนักถึงการเข้ามารุกรานของกลุ่มคนจีน ดังนั้นจึงได้มีการใช้มาตรการทางกฎหมายและคำสั่งต่างๆ อาทิเช่น ประกาศห้ามไม่ให้คนต่างด้าว ซึ่งกว่าร้อยละ 99 เป็นชาวจีนทั้งสิ้นไม่ให้เข้าไปทำการค้าหรือมีอาชีพใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการประมง การค้าปลีก เหมืองแร่ถ่านหิน ธุรกิจปิโตรเลียม ธุรกิจสินค้ามือสอง ธุรกิจสิ่งทอ ธุรกิจช่างซ่อม ธุรกิจเกี่ยวกับสัตวพืชทุกชนิด ธุรกิจทางบกและทางน้ำ ธุรกิจโรงสีข้าว และธุรกิจนายหน้าต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังบีบบังคับให้ชาวจีนโพ้นทะเลกลืนกลาย(Assimilation) เป็นส่วนหนึ่งของประชาชาติเวียดนาม โดยให้ดำเนินการละทิ้งวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ยกเลิกการใช้ภาษาจีนในการติดต่อหรือเขียนเอกสารมาใช้ภาษาเวียดนามแทน เป็นต้น ภายใต้การดำเนินนโยบายดังกล่าว จึงส่งผลให้รัฐบาลเวียดนามคลายความกังวลต่อปัญหาการครอบงำทางด้านเศรษฐกิจหรือการดำรงความเป็นจีนของคนเหล่านี้ไปอีกต่อไป

นอกจากนี้ งานศึกษาวิจัยข้างต้นยัง ได้ทำการศึกษาชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในกัมพูชาพบว่า ชุมชนชาวจีนในกัมพูชาได้มีการกระจายตัวอยู่ทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท ซึ่งชุมชนชาวจีนในเขตตัวเมืองกว่าร้อยละ 70 ล้วนเป็นผู้มีเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าชุมชนชาวจีนในเขตชนบทก็มีชาวจีนแต้จิ๋วเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90 ของชุมชนชาวจีนในเขตชนบท

อย่างไรก็ดี ชาวจีนในกัมพูชายังมีลักษณะแตกต่างจากชาวจีนในอินโดจีน(เวียดนาม) เพราะชาวจีนในกัมพูชาจะประกอบธุรกิจการค้ามากกว่าร้อยละ 90 ในเขตตัวเมืองและในเขตชนบทของกัมพูชา เพราะฉะนั้นจึงสามารถทำการสรุปได้ว่าบทบาทการครอบงำทางเศรษฐกิจของชาวจีนมีสูงมากในกัมพูชา อีกทั้งยังมีชาวจีนบางกลุ่มที่เข้าไปประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะอาชีพการปลูกพริกไทยซึ่งอยู่ในกำมือของชาวจีนไหหลำและลูกหลานที่กลายเป็นลูกครึ่งกัมพูชา

ชุมชนชาวจีนที่อาศัยอยู่ทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท ต่างมีการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับชาวพื้นเมืองในกัมพูชา และมีความพร้อมในการผสมกลมกลืนทางด้านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของพวกตนให้เข้ากับวัฒนธรรมและสังคมของชาวกัมพูชา ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้การ

ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างคนจีนกับคนกัมพูชาเกิดขึ้นในทุกระดับชนชั้นทางสังคมของกัมพูชา และสามารถทำให้ชุมชนชาวจีนสามารถดำรงอยู่ได้ในกัมพูชา

งานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ข้างต้นแล้วนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานของ **J.M. Halpern** และ **ภูวดล** ซึ่งถือเป็นจุดเชื่อมต่อให้เห็นถึงพัฒนาการและการขยายตัวของกลุ่มคนจีนตั้งแต่ช่วงก่อนตกเป็นอาณานิคมมาจนถึงช่วงหลังได้รับเอกราชของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของ สปป.ลาว ตลอดจนได้สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนจีนจากประเทศหนึ่งสู่ประเทศหนึ่ง นอกจากนี้ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่างานวิจัยของนักวิชาการทั้ง 2 ท่านจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงพัฒนาการและการเกิดขึ้นของตลาดจีน ซึ่งเป็นประเด็นในการศึกษาของผู้ศึกษาได้เป็นอย่างดี

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสภาพการค้าในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ในส่วนของงานวิจัย กล่าวโดยเฉพาะในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง พบว่า ตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามเย็นจนถึงช่วงหลังสงครามเย็น งานศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญหรือเป็นการให้น้ำหนักน้อยมาก สำหรับดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ สภาพเศรษฐกิจ การค้าชาย(ชายแดน) การลงทุน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง แต่ต่อมาในช่วงสังคมยุคกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งถือเป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการดำเนินนโยบายทั้งด้านการเมืองและทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและเกิดปรากฏการณ์การรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลทำให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ การค้าชาย(ชายแดน) และการลงทุน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มากยิ่งขึ้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (2539) ได้ทำการสำรวจและศึกษาสภาพเศรษฐกิจและปัญหาชายแดนในจุดการค้า นครพนม – คำม่วน และเชียงราย – บ่อแก้ว ระหว่างวันที่ 5 – 30 มิถุนายน 2537 เพื่อทำการศึกษาดังกล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจการค้า ตลอดจนปัญหาการค้าชายแดนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบการค้าทั้งภายในและภายนอก ระบบภาษี และระบบการชำระเงินที่ยังถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้า และการชำระเงินระหว่างไทย – สปป.ลาว ซึ่งนำไปสู่การพิจารณาหาแนวทางแก้ไข และส่งเสริมการค้าระหว่างกันผ่านระบบและมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น

จากการสำรวจ พบว่า สภาพการค้าชายแดนนครพนม – คำม่วน และ เชียงราย – บ่อแก้ว มีปัญหาหลักๆ ที่คล้ายคลึงกัน โดยพบว่า ในส่วนการค้ารายย่อยของทั้งสองเขตยังไม่เป็นระบบ และมีปัญหาการค้านอกระบบรวมถึงการลักลอบนำสินค้าเข้า – ออก ตามแนวชายแดนทั้งสองฝ่ายอยู่ค่อนข้างมาก เนื่องจากสาเหตุ

1. ด้านการจัดเก็บภาษีขาเข้าของทั้งสองฝ่ายยังอยู่ในเกณฑ์สูง
2. ด้านต้นทุนการค้าอยู่ในระดับสูง ทั้งในด้านการขนส่ง ค่าธรรมเนียม รวมทั้งค่าล่วงเวลา ซึ่งผู้ประกอบการค้าจะต้องเสียให้กับเจ้าหน้าที่ทางการ
3. เจ้าหน้าที่ทางการไม่สามารถควบคุมดูแลให้การค้าเข้าสู่ระบบได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศตามแนวแม่น้ำโขงเอื้ออำนวยให้เกิดการค้านอกระบบ ซึ่งทำให้ยากต่อการควบคุมดูแลการค้าให้เข้าสู่ระบบได้

นอกจากนี้ทั้งสองเขตยังมีปัญหาการชำระเงินผ่านระบบธนาคารยังค่อนข้างน้อย เนื่องจากความไม่พร้อมของบุคลากร อีกทั้งปัญหาระเบียบพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเดินทางเข้า – ออกของทั้งสองประเทศ ซึ่งยังคงเป็นอุปสรรคของนักธุรกิจ นักท่องเที่ยว แรงงาน และประชาชนทั่วไป

ประจัน รักพงษ์ (2539) งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนในเขตเส้นทางสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ที่พยายามศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเน้นศึกษาข้อมูลในแขวงบ่อแก้ว-แขวงหลวงน้ำทาและบริเวณใกล้เคียงที่อยู่ในพื้นที่โครงการก่อสร้างเส้นทางห้วยทราย-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น ซึ่งรัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อรองรับการขยายตัวของสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และจากการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทา พบว่า ทั้ง 2 แขวงมีศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาสู่ทางการค้าและการลงทุนในอนาคตได้ดีพอสมควร ทั้งนี้เพราะแขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทา ถือเป็นจุดศูนย์กลางของการคมนาคมเพื่อเชื่อมต่อในภูมิภาคสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจทั้งทางถนนและแม่น้ำโขง ระหว่างไทย-ลาว-จีน และยังสามารถเชื่อมต่อไปยังเวียดนามเหนือ อีกทั้งยังเป็นแขวงที่มีธรรมชาติ ป่าเขาที่บริสุทธิ์ และมีวัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น ไทดำ ลื้อ ขมุ ละเมด แลนแตน ลีดา กู๋ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ จึงคาดว่าแขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทา จะเป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมในการเชื่อมต่อระหว่างไทย-ลาว-จีน-เวียดนามและเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนต่างประเทศในภาคเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ในอนาคต

กาญจนา โชคถาวร (2542) งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงสภาพการค้าขายของราชอาณาจักรไทยในเขตภาคเหนือตอนบนกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนศึกษาถึงอุปสรรคและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงให้สภาวะทางการค้าของทั้งสองประเทศดีขึ้น จากผลการวิจัย พบว่า จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะด่านเชียงของ(เชียงของ – ห้วยทราย) มีมูลค่าการค้าขายระหว่างเขตพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนบนกับสปป. ลาว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.1 ของมูลค่าการค้าขายแดนไทย – สปป. ลาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2541 รองลงมาคือ ด่านถาวรที่ทุ่งช้าง จังหวัดน่าน(ห้วยโก๋น – เมืองเงิน) และด่านถาวรเชียงแสน(เชียงแสน – ต้นผึ้ง) จังหวัดเชียงราย ตามลำดับ ในส่วนของสภาวะการค้าในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย(เชียงราย พะเยา น่าน) ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2533 – 2541 พบว่า มีมูลค่าการค้าเฉลี่ย 258.36 ล้านบาทต่อปี โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ย 171.67 ล้านบาทต่อปี และมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ย 86 – 89 ล้านบาทต่อปี จะสังเกตเห็นได้ว่า มูลค่าการค้าส่วนใหญ่ของไทยจะเกินดุลมาโดยตลอด และมีมูลค่าเกินดุลที่เพิ่มขึ้นทุกปี สินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ หมวดยานพาหนะ หมวดอการ น้ำมันเชื้อเพลิง และสิ่งก่อสร้าง อีกทั้งสินค้านำเข้าที่สำคัญคือ ไม้แปรรูป ของป่า และสินค้าเกษตรบางชนิด และจากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการค้าชายแดนของทั้ง 2 ประเทศ(ไทย – สปป.ลาว) พบว่าในส่วนของผู้ประกอบการค้าคนไทยที่มีบทบาทในการส่งออกสินค้าไปยัง สปป.ลาวนั้น มีทั้งผู้ประกอบการค้ารายใหญ่และรายย่อย โดยผู้ค้ารายย่อยจะมีมากกว่าผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่จะอยู่ที่ด่านเชียงของมากกว่าด่านอื่นๆ ในส่วนของกลุ่มพ่อค้านำเข้าของไทยส่วนใหญ่จะเป็นคนกลุ่มเดียวกับพ่อค้าส่งออก สำหรับในส่วนของผู้ประกอบการค้าคนลาว พบว่ามีทั้งผู้ประกอบการค้ารายใหญ่และรายย่อย ซึ่งกลุ่มผู้ประกอบการค้ารายใหญ่ของลาวจะอยู่บริเวณเมืองห้วยทราย อันเป็นจุดผ่านแดนที่สำคัญของ สปป.ลาว มากกว่าแหล่งอื่นๆ สำหรับผู้ประกอบการรายย่อยจะเป็นกลุ่มคนที่กระจายตัวมาจากแขวงต่างๆ ในภาคเหนือของ สปป.ลาว มากกว่าจากแขวงในภาคอื่นๆ ของ สปป. ลาว ที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับไทยผ่านด่านเชียงของ – ห้วยทราย การขนส่งสินค้าของพ่อค้าทั้ง 2 ฝ่าย อาศัยการขนส่งสินค้าผ่านทางเรือและทางรถยนต์ ซึ่งมีอุปสรรคปัญหาในการดำเนินการเป็นอย่างมาก อาทิเช่น สปป.ลาว ยังไม่มีกฎระเบียบในการประกันภัยสินค้า เมื่อเกิดอุบัติเหตุทางเรือ ในช่วงฤดูแล้งไม่สามารถขนส่งสินค้าโดยใช้เรือขนาดใหญ่ได้ เนื่องจากเกาะแก่งตามลำน้ำโขง และเส้นทางคมนาคมใน สปป. ลาว ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งสภาพถนนยังเป็นดินลูกรังที่เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน และจากการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ของการค้าขาย

แดนในเขตพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยกับ สปป.ลาว จะเป็นปัญหาที่เกิดจาก สปป. ลาว มากกว่าประเทศไทย คือ

1. ปัญหาค้าขายที่เกิดจากการคมนาคมขนส่ง เนื่องจาก สปป.ลาว ยังมีปัญหาการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปัญหาการคมนาคมในประเทศที่ยังไม่เพียงพอ ทำให้การติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าบริการจากชายแดนไปสู่ท้องถิ่นอื่นไม่สามารถกระจายตัวไปได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว จากความไม่สะดวกของการคมนาคมขนส่งต่างๆ ดังกล่าว จึงมีผลกระทบต่อ การขยายช่องทางการค้าขายใน สปป.ลาว และยังรวมไปถึงโอกาสการค้ากับประเทศอื่นๆ เช่น จีน เวียดนาม โดยผ่านเส้นทางคมนาคมทางบก

2. ปัญหาค้าขายที่เกิดจากการขาดแคลนทางด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานซึ่งทาง สปป. ลาว ยังไม่มีความพร้อมในสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานทางด้านไฟฟ้า โทรศัพท์ น้ำประปา เพื่อรองรับการขยายตัวทางการค้าต่อไป

3. ปัญหาวิธีการชำระเงินระหว่างผู้ประกอบการไทยกับ สปป.ลาว

4. ปัญหาการค่านอกระบบที่มีการลักลอบนำสินค้าเข้ามาโดยไม่ผ่านด่านศุลกากร

5. ปัญหากฎระเบียบต่างๆ และการบริหารจัดการ พบว่า การค้าขายแดนไทย – สปป.ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบนมีปัญหาเรื่องกฎระเบียบที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆจนผู้ประกอบการไม่สามารถปรับตัวได้ทัน หรือหาทางป้องกันไว้ได้ล่วงหน้า โดยเฉพาะในส่วนมาตรการของ สปป.ลาว เนื่องจากโครงสร้างของระบบการปกครองของทั้งสองประเทศยังคงมีความแตกต่างกัน ดังนั้นกฎระเบียบการค้าจึงไม่ได้มีมาตรฐานเดียวกัน และพบว่าในส่วนของ สปป. ลาว จะมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบบ่อยๆและมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจหรือการพิจารณาของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบแต่ละคน ดังนั้นจึงส่งผลทำให้การค้าขายแดนไม่สะดวกและมีอุปสรรคบ่อยครั้ง เนื่องจากการมีมาตรฐานที่ไม่แน่นอน

6. ปัญหาคู่แข่งในส่วนของประเทศไทยจะต้องเผชิญกับคู่แข่งทางการค้าอย่างจีน และเวียดนามในตลาดลาว เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศ มีการผลิตสินค้าที่มีราคาต่ำกว่าสินค้าไทยเข้ามาขายในตลาดของลาว ดังนั้นแม้สินค้าของทั้ง 2 ประเทศมีข้อเสีย คือ คุณภาพต่ำกว่าของสินค้าไทยแต่การที่มีราคาต่ำกว่า ทำให้เป็นที่นิยมของผู้บริโภคชาวลาวยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียส่วนแบ่งทางการตลาดในลาว

7. ปัญหาข้อพิพาทถึงแม้ว่าทั้งสองประเทศไทย – สปป. ลาว จะไม่มีข้อพิพาทระหว่างกันมากนัก แต่ก็พบว่าเมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างกันย่อมส่งผลกระทบต่อ การชะลอตัวของ การค้าขายแดน

8. ปัญหาประชากรของลาวส่วนใหญ่มีอำนาจซื้อน้อยเนื่องจาก สปป.ลาว มีปริมาณประชากรไม่มาก และมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำจึงทำให้ปริมาณการค้าชายแดนขยายตัวในระดับที่ไม่ค่อยสูงมากนัก

9. ปัญหาภาวะเงินเฟ้อในลาวค่อนข้างสูงทำให้รัฐบาล สปป.ลาว ออกมาตรการจำกัดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ จึงส่งผลกระทบต่อปริมาณการค้าชายแดนระหว่างไทย – สปป.ลาว เนื่องจากผู้บริโภคใน สปป.ลาว หลีกเลียงไปซื้อสินค้าในราคาถูก แต่คุณภาพต่ำจากประเทศอื่นเช่น สินค้าจากจีนมากกว่าสินค้าที่มาจากประเทศไทย

นิสิต พันธมิตร (2542) งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึง ปัญหาการค้าชายแดนภาคเหนือในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน และต้องการเปรียบเทียบมูลค่าการค้าในระบบและนอกระบบของด่านการค้าต่างๆในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยมีผลการศึกษาซึ่งจำแนกออกมาเป็นรายจังหวัด แต่ในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ทำการหยิบยกข้อมูลในส่วนของจังหวัดเชียงราย มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเท่านั้นโดยมีรายละเอียดของผลการศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการค้าชายแดนด้านอำเภอเชียงของ ดังนี้

1. เกิดจากทัศนคติของคนลาวที่มีต่อคนไทยนั้นยังคงเป็นไปในแง่ลบ อาจเนื่องมาจากความไม่ไว้วางใจหรือฝังใจจากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทางประวัติศาสตร์ จึงทำให้การค้าและการลงทุนไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก

2. เกิดจากนโยบายต่างประเทศของลาวและสนธิสัญญาต่างๆที่ไม่เปิดโอกาสเนื่องจากกฎระเบียบขั้นตอนทางการค้าของลาวยังไม่เป็นสากลการที่กฎระเบียบการค้าของแต่ละเมืองของลาวไม่เหมือนกัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารแต่ละครั้งก็ต้องการเจรจาตกลงการค้ากันใหม่อีกครั้ง จึงส่งผลทำให้การค้าไม่สะดวก

3. เนื่องจากราษฎรไทยลาวที่อาศัยตามแนวชายแดนมีความต้องการสินค้าอุปโภค – บริโภคใช้ในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมากแต่การค้าผ่านการผ่านพิธีการทางศุลกากรมีเพียงจุดเดียวจึงมีการลักลอบนำสินค้าหนีภาษีเข้า - ออกตลอดแนว

4. ปัญหาทางด้านคมนาคมเนื่องจากในปัจจุบันการขนส่งสินค้าเพื่อไปยังสปป.ลาวใช้เพียงเรือข้ามฟากที่เรียกว่า เรือบัค บรรทุกสินค้าอุปโภค – บริโภค ซึ่งไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกในการขนถ่ายสินค้าให้แก่พ่อค้าทั้งของไทยและของฝั่งลาว

5. เนื่องจากสินค้าจีนมีคุณภาพยังไม่ค่อยดีเทียบเท่ามาตรฐานอาจจะด้วยสาเหตุอัตราค่าแรงถูกและวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้ายังไม่ได้คุณภาพทำให้สินค้าไม่ได้รับความสนใจทำให้ปริมาณสินค้าจากจีนที่ผ่านลาวขึ้นฝั่งอำเภอเชียงของ ยังมีปริมาณน้อย

ลือชัย จุลาสัย และคณะ (2544) จากการศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดนระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนใน อ.เชียงของ พบว่า ในอำเภอเชียงของมีจุดผ่าน 2 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรเชียงของ เป็นจุดผ่านแดนที่เป็นสากลโดยอนุญาตให้ประชาชนทั้ง 2 ประเทศ (ไทย-ลาว) และชาวต่างประเทศ(ที่มี VISA) สามารถผ่านเข้า-ออกได้ ส่วนจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านไจ้ไค้ ถือเป็นจุดผ่านแดนที่เปิดเพื่อบริษัทแหลมทองลิคไนท์ จำกัด นำลิคไนท์จากประเทศลาวเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ทั้งจุดผ่านแดนถาวรเชียงของและจุดผ่านแดนชั่วคราวไจ้ไค้ ตั้งอยู่ในเขตตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ฝั่งตรงข้ามคือ ประเทศลาว ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว อันเป็นแขวงที่มีเส้นทางเชื่อมโยงต่อไปยังประเทศจีนตอนใต้ผ่านแขวงหลวงน้ำทาและเมืองล่า(Mengla) รวมระยะทางทั้งสิ้น 254 กิโลเมตร สินค้าส่งออกที่สำคัญของด่าน อ.เชียงของ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง ผงชูรส สินค้าอุปโภคบริโภค ปูนซีเมนต์ สังกะสี รถไถนา บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป และกระเบื้อง ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ไม้แปรรูป ถ่านหินลิคไนท์ ไม้ซุงท่อน โค-กระบือมีชีวิต ไบยาสูบ และปอสา ในส่วนพ้อค้าไทย-ลาว ที่ทำการค้าขายกันส่วนใหญ่เป็นคู่ค้าที่ทำการติดต่อค้าขายกันมาเป็นเวลานานระหว่างพ้อค้าท้องถิ่น อำเภอเชียงของกับพ้อค้าลาวฝั่งห้วยทราย และเนื่องจากด่านศุลกากร อ.เชียงของนั้นได้ทำการเปิดเป็นด่านถาวรจึงทำให้การซื้อ-ขายสินค้าที่ อ.เชียงของเป็นการค้าข้ามชายแดนที่ผ่านพิธีการศุลกากรเกือบ 100% โดยสินค้าที่ขายได้ร้อยละ 10 ในปัจจุบันนั้น เป็นสินค้าที่ข้ามจากฝั่งไทยไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคและพ้อค้าฝั่งห้วยทราย ส่วนร้อยละ 90 เป็นสินค้าที่ลงเรือล่องไปขึ้นที่ปากแบ่งของสปป.ลาว เพื่อส่งไปขายต่อที่อุดมไซ และมีสินค้าบางส่วนที่ไปขึ้นที่หลวงพระบาง นอกจากนี้ในเขตสุขาภิบาลของอำเภอเชียงของ ยังได้จัดให้มีตลาดนัดสินค้าอุปโภค-บริโภค ขึ้นในวันศุกร์โดยประชาชนลาวจากเมืองห้วยทรายจะเดินทางข้ามมาซื้อสินค้าในอำเภอเชียงของ โดยใช้เรือหางยาว หรือรถบรรทุก ขึ้นโป๊ะ หรือเรือบัค ในการขนส่ง ทั้งนี้พ้อค้าที่มาเปิดตลาดจำหน่ายสินค้านั้น เป็นพ้อค้าเร่ที่มาจากจังหวัดอื่นๆ เช่น พะเยา พิษณุโลก ประมาณ 20 ราย โดยมูลค่าการซื้อขายประมาณ 2 - 3 ล้านบาท/ราย ส่วนพ้อค้าส่งออกชาวไทยในเขตตัวอำเภอเชียงของ ส่วนใหญ่เป็นพ้อค้าท้องถิ่นที่ทำการค้าขายกับพ้อค้าลาวฝั่งเมืองห้วยทรายเป็นประจำอยู่แล้ว โดยพ้อค้าลาวจะมีการตั้งสินค้าไว้ในวันพุธของทุกสัปดาห์และจะมารับสินค้าดังกล่าวในวันศุกร์ ในส่วนการนำเข้าสินค้าจาก สปป.ลาว พบว่า สินค้าเข้าที่สำคัญได้แก่ ถ่านหินลิคไนท์ บริษัทแหลมทองลิคไนท์ ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่ลิคไนท์ใน สปป.ลาว เป็นผู้นำเข้าถ่านหิน ผ่านมาทางจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านไจ้ไค้ รวมถึงสินค้าประเภทไม้แปรรูปที่บริษัทได้รับสัมปทานการตัดไม้ในฝั่ง สปป.ลาว เดินทางเข้ามาซื้อเองในตัวเมือง อ.เชียงของ ก็จะจ่ายเป็นเงินบาท และในกรณีที่พ้อค้าไทยซื้อสินค้าไทยและบริการในการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาว พบว่า มีการชำระเงินเป็น

สกุลเงินบาท 100% สังเกตได้จาก เมื่อพ่อค้าหรือประชาชนจากเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เดินทางเข้ามาซื้อเองในตัวเมือง จ.เชียงใหม่ก็จะจ่ายเป็นเงินบาท และในกรณีที่พ่อค้าไทยซื้อสินค้าจาก สปป.ลาว ก็ชำระค่าสินค้าและบริการเป็นเงินสกุลบาท หรือ ดอลลาร์สหรัฐ เช่นเดียวกัน และจากผลการศึกษา ยังพบว่า การค้าขายชายแดนระหว่างไทย – ลาว มีข้อจำกัดบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อการค้าขายชายแดนไทยระหว่างไทย – ลาว ดังนี้คือ

1. ประเทศลาวเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรเพียง 5 ล้านคนทำให้ตลาดผู้บริโภคค่อนข้างเล็ก อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ ส่งผลทำให้ปัจจัยราคามีผลกระทบต่อ การตัดสินใจในการซื้อสินค้ามากกว่าการคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า ซึ่งจะทำให้สินค้าไทย เสียเปรียบสินค้าจากประเทศจีน / เวียดนาม
2. โครงสร้างพื้นฐานในด้านต่างๆ ของ สปป.ลาว โดยเฉพาะระบบคมนาคมขนส่งยังไม่เอื้ออำนวยต่อการขนส่งการค้าเท่าที่ควร เนื่องจาก สปป.ลาว มีข้อจำกัดทางงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาถนน
3. ระบบการเงินการธนาคารของ สปป.ลาว ยังขาดความพร้อม โดยเฉพาะในด้านการโอนเงินที่ยังไม่เป็นระบบสากล เป็นต้น

จากงานศึกษาวิจัยที่ผ่านมา กล่าวโดยเฉพาะ งานวิจัยที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ไม่ว่าจะ เป็นงานที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำ โขง อาทิเช่น งานของ **J.M. Halpern Wang Gungwu** และ **ภูวดล ทรงประเสริฐ** ถือเป็นงานวิจัย ที่เน้นศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งงานของ **J.M. Halpern** มีจุดเด่นในการพยายามวิเคราะห์ถึง บทบาททางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มคนจีนใน สปป.ลาว สำหรับงานของ **Wang Gungwu** จะมี จุดเด่นในเรื่องของการพยายามวิเคราะห์ให้ผู้ศึกษาได้เห็นรูปแบบหรือลักษณะการอพยพของกลุ่ม คนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีตว่ามีรูปแบบหรือลักษณะใดบ้าง ในขณะที่งานของ **ภูวดล** ก็ถือเป็นงานศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนจีนโพ้นทะเลที่สำคัญและดีชิ้นหนึ่ง เนื่องจากยังมีนักวิชาการไทยที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในภูมิภาคแถบนี้ ค่อนข้างน้อย อีกทั้งงานศึกษา ของ **ภูวดล** ยังพยายามอธิบายให้ผู้อ่านเห็นถึง ประวัติความเป็นมา การมีบทบาทและสถานภาพ ตลอดจน ปัญหาระหว่างคนในท้องถิ่น กับชุมชนชาวจีน ที่อยู่ในประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งจะสังเกตได้ว่า งานศึกษาเกี่ยวกับคนจีนทั้ง 3 ชิ้นมิใช่เป็นเพียงงานศึกษาถึงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคนจีนเท่านั้น แต่เป็นงานศึกษาวิจัย ที่พยายาม วิเคราะห์ วิจัยในเรื่องดังกล่าว ตามลักษณะมุมมอง และความสนใจของผู้ศึกษาทั้ง 3 ท่าน

สำหรับงานวิจัยของ กาญจนา โชคถาวร คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และ ธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลือชัย จุลาสัย และ นิสิต พันธมิตร นั้น ถือเป็นกลุ่มงานวิจัยที่แตกต่างไปจากกลุ่มงานวิจัยของ J.M. Halpern Wang Gungwu และ ภูวดล ทรงประเสริฐ ซึ่งจะเป็กลุ่มงานวิจัยที่เน้นศึกษาในเชิงเศรษฐกิจที่ว่าด้วยเรื่อง สภาพการค้ำขายแดน ปัญหาและอุปสรรคของการค้ำขายแดน ในขณะเดียวกัน พบว่า กลุ่มงานวิจัยดังกล่าวได้มีความต่างกัน ในเรื่องของพื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาของแต่ละคน อาทิเช่น งานวิจัยของ กาญจนา โชคถาวร ลือชัย จุลาสัย และ นิสิต พันธมิตร จะเป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาถึง สภาพการค้ำขายแดน ระหว่างไทยกับสปป.ลาว ในเขตภาคเหนือตอนบน ตลอดจนวิเคราะห์ให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งงานศึกษาวิจัยของทั้ง 3 ท่านนั้น พบว่า มีผลการศึกษาออกมาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน หรือไม่แตกต่างกันมากนัก อาจเป็นเพราะงานวิจัยของทั้ง 3 ท่าน ได้ทำการศึกษาในพื้นที่เดียวกัน ในขณะที่งานวิจัยของ คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และ ธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นั้น จะเป็นการศึกษาที่แตกต่างไปจากนักวิจัยกลุ่มแรกที่กล่าวถึง คือ แตกต่างในเรื่องของพื้นที่ในการศึกษา และแตกต่างในเรื่องของวิธีการศึกษาที่ทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่าง 2 พื้นที่ คือ จุดการค้าชายแดนนครพนม-คำม่วน และ จุดการค้าชายแดนบ่อแก้ว-เชียงราย ส่งผลทำให้เป็นงานวิจัยที่มี ลักษณะเด่น กว้างงานวิจัยของนักวิจัยทั้ง 3 ท่าน ในขณะที่งานศึกษาวิจัยของ ประชัน รักพงษ์ ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนในเขตเส้นทางสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจนั้น จะเป็นงานวิจัยที่มีลักษณะแตกต่างไปจากงานวิจัยอื่นๆ คือ เป็นงานวิจัยที่เน้นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั่วไปมากกว่าจะเป็นการศึกษาวิจัยที่ชี้เฉพาะอย่างเข้มข้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ก็ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการค้าที่น่าจะเป็นประโยชน์ในอนาคต

สำหรับงานวิจัยเรื่อง การเกิดขึ้นของตลาดเงินและการตอบสนองของคนในท้องถิ่น เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาวนี้ ได้อาศัยเอกสารงานศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนจีนของทั้ง Wang Gungwu และ ภูวดล ทรงประเสริฐ มาช่วยเพิ่มเติมความรู้และประกอบการวิเคราะห์ในส่วนของประเด็นทางด้านกลุ่มคนจีน อีกทั้งได้นำงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการค้ำขายแดน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของ กาญจนา โชคถาวร คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลือชัย จุลาสัย และ นิสิต พันธมิตร มาใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

อย่างไรก็ดี งานศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากงานวิจัยชิ้นอื่นๆที่ผู้ศึกษาได้กล่าวถึง คือ เป็นงานศึกษาวิจัยที่มีได้ใช้เพียงมุมมองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาช่วยวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ผู้ศึกษาได้อาศัยมุมมองทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ การเมือง

เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมมาช่วยในการอธิบายและวิเคราะห์ นอกจากนี้ผู้ศึกษา เห็นว่า งานวิจัยชิ้นนี้ถือเป็นงานวิจัยที่ช่วยเปิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ ปรัชญาการณการขยายตัวหรือการเติบโตของทุนนิยมข้ามชาติแบบใหม่ ที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์โดยศึกษาในแง่ของการเข้ามา มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจของจีนในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ซึ่งถือว่าเป็น **จุดเน้น** และ **จุดเด่น** ของงานวิจัยชิ้นนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved